Агазеҭ шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АԤСНЫ

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аԥснымедиа»

2026 ш. маи 28 № 20 (21 711)

Ақәаурақәа ирыхҟьаны…

Иаԥҵоуп акомиссиа

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба ақәаура иахҟьаны аӡхыҵра ахьыҟалаз Гәылрыԥшь араион даҭааит. Аҳәынҭқарра Ахада изеиҭарҳәеит уажәтәи аҭагылазаашьа зеиԥшроу атәы.

Атәыла ахада аҭыԥантәи ауаапсыреи ақыҭақәа рхадацәеи дрыҿцәаажәеит. Араион аҿы иҟоу акәаарақәа хыҵит. Убри аан Кәыдры аӡиас ақәаршәы шауазгьы ихымҵит, ԥхасҭагьы ҟанамҵеит. Уи алыршахеит ианаамҭаз аӡыршьҭрақәа ахьрыцқьаз иабзоураны, ари азҵаара атәыла анапхгара ҷыдала ахшыәзышьҭра арҭон.

Бадра Гәынба Гәылрыԥшь араион анапхгара рнапы ианиҵеит ауаапсыра ироуз аԥхасҭа иаарласны ирыԥхьаӡарц. Атәыла Ахада ааха зауз ажәа риҭеит аҳәынҭқарра аҟынтәи иахәҭоу ацхыраара шроуа ала.

Аалӡга аӡиас ахыҵра иахҟьаны ааигәа иҟоу аҭыӡҭыԥқәеи аәнқәеи аӡы рыҵалеит. Ақәаршәы ҕәҕәа иахҟьаны Ԥақәашь ақыҭан аӡхыҵра ҕәҕәа ҟалеит ҳәа аанацҳауеит Ochamchira_inform. Иара убас, Очамчыра араион егьырҭ ақыҭақәа рҿгьы аӡы зҵалаз аҭыԥқәа ыҟоуп.

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба Аӡәыбжьа ақыҭа даҭааит, уаҟа ақәаршәы иахҟьаны анхарҭа әнқәа аӡы рыҵалеит. Атәыла Ахада аӡхыҵра ахҟьаԥҟьақәа гәеиҭеит. Араҟагьы аӡа аҵалара зыхҟьаз акәаарақәа рхыҵра ауп. Иара убри аан Кәыдры аӡиас, ақәаршәы шауазгьы ихымҵит.

Бадра Гәынба араион анапхгара рнапы ианиҵеит ауаапсыра ироуз аԥхасҭа иаарласны ирыԥхьаӡарц, ааха зауз аҳәынҭқарра аҟынтәи иахәҭоу ацхыраара роурц азы.

Аԥсны мрагыларатәи ахәҭаҿы амшцәгьа иахҟьаны зегь реиҳа ааха зауз Ткәарчал араион ауп. Чхәарҭал ақыҭамәа хада ҿахҵәоуп, араҟа ацҳаи амәеи аӡы иаӡәӡәеит.

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба ааха зауз ақыҭақәа дырҭааны аҭагылазаашьа ибеит. Атәыла ахада араион анапхгара рнапы ианиҵеит ауаапсыра ацхыраара рыҭаразы ирылшо зегь ҟарҵарц, иахәҭоу зегьы рыла еиқәдыршәарц.

Бадра Гәынба акапиталтә ргылара аусбарҭа анапынҵа аиҭеит ақыҭахь атехника нарышьҭырц. Иара убас адҵа ҟаиҵеит аамҭалатәи ахыкәшаратә мәа ҟарҵарц, анаәс амшцәгьа ахҟьаԥҟьақәа раԥыхра иалагарц.

Бадра Гәынба Ткәарчал араион анапхгара рнапы ианиҵеит ауаапсыра ироуз аԥхасҭа иаарласны ирыԥхьаӡарц. Аҳәынҭқарра Ахада ажәа риҭеит ааха зауз иахәҭоу ацхыраара шрырҭо ала. Ахада игәеиҭеит аӡиас Аалӡга иаӡәӡәаз Баслахә ақыҭа ахәҭаҿы иҟаз адамба. Бадра Гәынба изыхәҭоу аусбар-ақәа рнапы ианиҵеит аԥхасҭа ирласны ахәшьара арҭарц, уи аиҭашьақәыргыларазы ажәалагалақәа рыдыргаларц.

Аԥсны Ахада Бадра Гәынба инапынҵала атәыла Мрагыларатәи араионқәа рҟны аԥсабаратә рыцҳара ахҟьа-ԥҟьақәа раԥыхразы аусуратә комиссиа аԥҵоуп. Уи хадара азиуеит акапиталтә ргылара Аусбарҭа аиҳабы Демир Гамсаниа.

Мәамш, аушьҭымҭацәа!

Адныҳәалара

Аԥсны Аҳәынҭқарра Ахада Гәынба Бадра Аԥсны ашколқәа2026 шықәсазтәи раушьҭымҭацәа дрыдныҳәалеит.

«Акыр иаԥсоу аушьҭымҭацәа! Ишәыдысныҳәалоит аҵарашықәс алгареи аԥсҭазаараҿы зегь реиҳа ихадоу ахҭысқәа ируаку ашколтә ԥсҭазаара ахыркәшареи.

Шәышьҭахьҟа инхеит жәеиза шықәса рыәныҵҟа имәаԥысуаз аҵара, уи иадышәҵаз шәааԥсара, раԥхьатәи аиааирақәа, аихьӡарақәа, аартрақәа, аиәызара иаша, ашкол иадҳәалоу хашҭра зқәым агәалашәарақәа.

Шәара зегьы шәзы ари аизҳареи, аԥсҭазаараҿы зыда ԥсыхәа ыҟам аҟазшьа бзиақәа рышьҭкареи ираамҭахеит. Шәаԥхьаҟа ишьҭоуп азанааҭи, шәхатәы мәеи ралхра иадҳәалоу иҿыцу, аҭакԥхықәра ду зцу аамҭа. Шәара шәоуп аԥхьаҟа ихьыԥшым Аԥсуа ҳәынҭқарра аԥеиԥш ачаԥареи, аргылареи, арҿиареи, уи аекономика, акультура, аҭҵаарадырра, аҵараиура рырҕәҕәаара знапы иану.

Аԥсны иаҭахуп аҵара змоу, ахықәкынагӡара зылшо, апатриоттә ааӡара злоу аҿар. Иахьа ҷыдала акраҵанауеит ҳаамҭазтәи аҵара ианацу ажәлар рҭоурыхи, рмилаҭтә культуреи, рбызшәеи, рдоуҳатә беиарақәеи реиҷаҳара, ҳаҭыр рықәҵара.

Иҭабуп ҳәа расҳәарц сҭахуп шәырҵаәцәа. Урҭ рдыррақәеи, рычҳареи, рҟәыҕареи, гәык ала рус азнеиреи ирыбзоураны шәара ԥхьаҟатәи шәыԥсҭазаара ауасхыр ҕәҕәа азышьҭаҵоуп.

Ҳаҭыр зқәу арҵаәцәа, шәара шәааԥсара ахәшьара уадаәуп. Агәра ҳгоит, шәҵьабаа иаԥсаны ишыҟало иеиҵашәааӡаз ҳҿар. Гәык-ԥсык ала иара убас иҭабуп ҳәа шәасҳәоит акыр иаԥсоу аҭаацәа. Ашкол аҿы аҵара шықәсқәа зегьы раан шәхәыҷқәа ирыдышәҵаз шәааԥсаразы, ианакәзаалак шәахьрыдгылаз, рыгәра ахьыжәгоз, реихьӡарақәа ирыцыз анасыԥ ахьрыцеиәышәшоз азы.

Акыр иаԥсоу аушьҭымҭацәа! Ишәзеиҕьасшьоит аихьӡарақәа, аиааирақәа дасу шәнапы злашәкуа аус аҟны, шәгәыхәтәқәа шәрыхьӡааит. Шәдыррақәа, шәҟыбаә, шәымч-шәылша есқьынгьы Ҳаԥсадгьыл Аԥсны аизҳазыҕьара иазкызааит! Мәамш шәықәлааит!»

* * *

Маи 27 аҽны Аԥсны ашколқәа рҿы аҵыхәтәантәи аҵәҵәабжьы геит. Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба Нестор Лакоба ихьӡ зху Аҟәатәи ашьхарыуаа рышкол №10 даҭааит. Бадра Гәынба агәырҕьаратә мшы далахәын атәыла Ахада иаҳасабала анаәсангьы, абык иаҳасабалагьы – сынтәа ашкол далгоит иԥа.

Аҳәынҭқарра Ахада инаҵшьны иазгәеиҭеит ашкол аҭоурых беиа шамоу, иара ишалгахьоу иаԥсоу абиԥарақәа. Атәыла ахада арҵаәратә коллектив иҭабуп ҳәа реиҳәеит атрадициақәа реиқәырхареи реизырҳареи рзы, иара убас еиҵагыло абиԥара рааӡараҿы рџьабаазы. Бадра Гәынба аушьҭымҭацәа ԥхьаҟа аманшәалареи аихьӡара дуқәеи рзеиҕьеишьеит.

Сынтәа 2 186-әык арԥарцәеи аҭыԥҳацәеи рзы аҵыхәтәантәи аҵәҵәабжьы геит. Ашкол медалла иалгарц азы аԥышәарақәа рҭиараны иҟоуп хәәык аушьҭымҭацәа.

Зыхьӡ камшәо Владислав

Раԥхьатәи ихьӡала

Ахра Анқәаб

Иҳаәсыз амчыбжь ахыркәшамҭазы Ешыратәи абжьаратә школ ихьӡ ахҵан, зхәыҷреи зқәыԥшреи араҟа изхызгаз, анаәс адунеи иадыруа хаҭараны ишьақәгылаз, зыхьӡ ахааназгьы хьтәы нбанла аҭоурых ианызааша, Аԥсны раԥхьатәи Ахада Владислав Григори-иԥа Арӡынба. Уи азы аӡбамҭа рыдыркылахьан ашкол ашәышықәсахыҵра аназгәарҭоз 2024 ш. рзы, аха усҟан ихацдыркхьаз аиҭашьақәыргыларатә усурақәа анхыркәшаха ауп ари аусмәаԥгатә анеиҿкааха.

Агәырҕьаратә еилатәаара иалахәын Аԥсны Ахада ихаҭыԥуаә Беслан Бигәаа, Жәлар Реизара аиҳабы Лаша Ашәба, Аԥыза-министр Владимир Делба, аҵара аминистр Хана Гәынԥҳа, раԥхьатәи Ахада иԥшәма Светлана Џьергьениаԥҳа, Аҟәа ақалақьи араиони рхадарақәа русзуәцәеи, Реизарақәа рлахәылацәеи, ауааҗәларра рхаҭарнакцәа, ашколхәыҷқәа, ақыҭауаа.

Аусмәаԥгатә хацдыркит Раԥхьатәи Ахада имемориалтә комплекси, аԥсадгьыл ахьчара зхы ақәызҭҵаз Ешыра аҵеицәа рбаҟеи рымҵан ашәҭқәа рышьҭаҵарала. Анаәс, агәхьаагара зҵаз агәалашәарақәа рыла иқәгылоз рхыԥхьаӡараҿы иҟан имаҷәымкәа аҵара ицызҵоз, аус ицызуаз, иара иаԥхьагыларала аԥсадгьыл аԥеиԥш зчаԥоз. Урҭ ражәақәа хадырҭәааауан асцена ҭбаа ахьтә ашколхәыҷқәа исахьаркны, ҟазарыла инарыгӡоз, Жәлар рԥыза ихьӡынәылоу ажәеинраалақәеи ашәақәеи реиԥш, аҭоурыхтә видеонҵамҭақәагьы

Иазгәаҭатәуп, ҳтәылаҿы, ҳаамҭазтәи Аԥсуа ҳәынҭқарра ашьаҭаркәы ихьӡ зыхҵоу, ари ашкол

ишраԥхьатәиу, иагьшзаҵәыку. Аха, гәадурала араҟа аӡбахә ҳамҳәар залшом Нхыҵ, архнышьна ҳацеиәызшаз абазақәа ахьынхо – Ҟарачы-Черқьессктәи Ареспубликаҿы, амшын ақәыԥшыларахьтә зегь рааста иҳараку абаза қыҭа – Ҟара-Ԥагәа ахәыҷбаҳча, ашкол, аспорттә ҽазыҟаҵарҭа еидызкыло Арҵаратә центр, 2017 раахыс, ҞЧАр Ахада Р.Б.Темрезов иажәалагала инақәыршәаны, В.Г.Арӡынба ихьӡ шахҵоу, ҳаҭыр дула иагьшныҟәырго, уаҟа здырра еиззырҳауа шә-әык инареиҳаны ахьыбҿари, урҭ рааӡаразы зхы иамеигӡо арҵаәратә еилазаареи. Уи ааӡамҭацәа Аԥсны иамадоижьҭеи акраацуеит (хықәкыла иаҳҳәозар аусеицуразы аиқәшаҳаҭра рыбжьоуп ААУ, В.П.Анқәаб ихьӡ зху аԥсуа-адыга филологиа Ацентри дареи, еиҭаанеиааиуеит, еицымәаԥыргоит тематикала еиуеиԥшым арҵара-ааӡаратә уснагӡатәқәа маҷымкәа), иаарласны Владислав Ду ихьӡ зыхҵоу иқыҭантәи ашколгьы даргьы, есааира зымҽхак зырҭбаауа аимадарақәа рыбжьарҵозар акәхап…

Убасгьы, есышықәсеиԥш Владислав Арӡынба имшира аламҭалаз сынтәагьы, имәаԥган еиуеиԥшым агәаларшәаратә усмәаԥгатәқәа. В. Лакрба ихьӡ зху аспорттә дәмаҷ «Учхоз» аҟны, маи 13-15 рзы имәаԥысит, ашьапылампыл аветеранцәа рыбжьара, раԥхьатәи Ахада игәалашәара Ахраҿа аҽеаԥсатәразы Жәларбжьаратәи атурнир. Мышқәак уи аԥхьа, ареспубликатә хәыҷтәы-қәыԥштә спортшкол аҟны имәаԥган карате киокусинкаи азы иаарту аәбатәи Жәларбжьаратәи атурнир «Abkhazia Open Gup»

Зыхьӡ кашәара ақәым Владислав Арӡынба игәалашәара азқьышықәсақәа ирықәлахалоит есымшааирагьы.

Бадра Гәынба: «Жәларык ҳауп, ꙩнык ауп иҳамоу»

Атәыла Ахада иҟны

Аԥсны Ахада Бадра Гәынба ааԥхьара ҟаиҵеит атәыла ԥхьаҟатәи аԥеиԥш азы аполитикатә мчрақәа Рконсультативтә хеилак аԥҵазарц. Аҳәынҭқарра Ахада иҟны Ахеилак аԥҵара хықәкы хадас иамоуп атәыла аҿиаразы аполитикатә партиақәеи ауаажәларратә еиҿкаарақәеи зегьы рымчқәа реидкылара.

Аиԥылара иалахәын апартиа «Амцахара» ахантәаꙩы Алықьса Цыгәба, Аԥсны Аҵьынҵьтәылатә еибашьра аветеранцәа руаажәларратә еиҿкаара анапхгаꙩы Ҭемыр Гәлиа, апартиа «Жәлар ракзаара афорум» ахантәаꙩы Аслан Барцыц, апартиа «Аиҭаира» ахантәаꙩы ихаҭыԥуаꙩ Иулиан Бобуа.

Атәыла ахада инаҵшьны иазгәеиҭеит зегьы еиуеиԥшым агәаанагарақәа рымазар шалшо, аха ажәлари аҳәынҭқарреи рзы ихадоу азҵаарақәа рҿы аидгылара шаҭаху. «Ҳара жәларык ҳауп, ꙩнык ауп иҳамоу. Уи Ҳаԥсадгьыл Аԥсны ауп»,- иҳәеит Бадра Гәынба.

Аҳәынҭқарра Ахада иазгәеиҭеит Аԥсны жәлар Рҵьынҵьтәылатә еибашьра аветеранцәа рроль, инаҵшьны иҳәеит аибашьра аамҭазы ажәлар аҳәынҭқарра ахьчаразы ишеидгылаз еиԥш, иахьагьы атәыла аҿиаразы аидгылара шаҭаху. Аиԥылара иалахәыз ргәаанагара еиқәшәеит Аԥсны ашәарҭадара алзыршо, атәыла ганрацәала ацхыраара азҭо Урыстәыла иаанкыло аҭыԥ иадҳәалоу азҵаараҿы.

Ахада ихаҭыԥуаꙩ Беслан Бигәаа иазгәеиҭеит ас еиԥш ахеилакқәа раԥҵара аполитикатә мчрақәа реидкылареи наҟ-ааҟ аицәажәареи ишацхраауа, уи атәыла аҭышәынтәалареи аҿиареи рзы акырӡа шаҵанакуа. Аҳәынҭқарра Ахада инаҵшьны иазгәеиҭеит Аконсультативтә хеилак шаарту атәылазы акрызҵазкуа азҵаарақәа рылацәажәара иазыхиоу аполитикатә мчрақәа зегьы рзы. Аполитикатә партиақәа рхадацәа Аконсультативтә хеилак аԥҵара аидеиа иадгылеит. Дара ргәаанагарала, аилак аусура атәыла аҿиареи, аизҳазыӷьареи, ауаажәларра реидкылареи иацхраауеит.

«Сара даара ахә ҳаракны исшьоит ас еиԥш аиԥыларақәа рымꙩаԥгара. Уажәтәи апроцессқәа рҿы шьаҭанкыла сзықәшаҳаҭым ҳәа акгьы ыҟаӡам. Иҟоуп сзыргәырӷьо, аха иҟоуп макьана иӡбатәу азҵаарақәагьы, уи зегьы ибзианы еилыркаауеит. Сара еснагь аиқәшәареи аицәажәареи садгылоит. Ас еиԥш иҟоу аиԥыларақәа хымԥадатәиуп азеиԥш гәаанагарахь анеиразы. Ҳара зегьы аиаша ҳадгылазароуп», - иҳәеит апартиа «Амцахара» ахантәаꙩы Алықьса Цыгәба.

Аполитикатә мчрақәа Рконсультативтә хеилак аԥҵара иазкыз Аԥсны Ахада Бадра Гәынба имꙩаԥигоз аиԥылараан Аԥсны жәлар Рҵьынҵьтәылатә еибашьра аветеранцәа руаажәларратә еиҿкаара «Аруаа» анапхгаꙩы Ҭемыр Гәлиа иазгәеиҭеит аҿиара иаԥырхагоу аԥынгылақәа шыҟоу, аха урҭ ӡбазар шауа. «Ауаажәларрагьы, ҳара ҳаиԥш, алҵшәа бзиа иақәгәыӷуеит. Ҳара зегьы иаҳзеиԥшу хықәкуп ҳҳәынҭқарра арӷәӷәара. Уи азы азеиԥш гәаанагарахь анеира ҳалшап ҳәа сгәы иаанагоит», - игәеиҭеит Гәлиа.

Аполитикатә мчрақәа Рконсультативтә хеилак аԥҵара иазкыз Аԥсны Ахада Бадра Гәынба имꙩаԥигоз аиԥылараан апартиа «Жәлар ракзаара афорум» ахантәаꙩы Аслан Барцыц иҳәеит: «Ҳара иаабоит иуадаꙩу жәларбжьаратәи аҭагылазаашьа, еилаҳкааует аибашьрақәа шцо. Аӷба зырныҟәо акаԥдан иеиԥш, ҳара иаҳуалуп ҳҳәынҭқарра ԥхьаҟа агара. Ҳаиԥылара алҵшәа аиур, ҳаԥхьаҟа, хымԥада, ари аԥшьгара иадгыло, иацызҵо ауаа ҟалоит».

Барцыц иазгәеиҭеит аилибамкаарақәа еснагь ишыҟало, аха иахәҭаны ишиԥхьаӡо аиҟәыҭхара аанызжьны еидгыланы ауадаꙩрақәа риааирахь аиасра. «Ҳаԥхьаҟа аус дуқәа ҳзыԥшуп. Жәлар Реизарахь алхрақәа ааигәахоит. Сара агәра ганы сыҟоуп, атәыла Ахадеи Жәлар Реизареи еимаданы аус рулар ауп ҳәа», - иҳәеит Барцыц.

Аслан Барцыц иҳәеит Урыстәыла иаҿагыло агәаанагарақәа Аԥсны ишыҟам, уи иинтервиу аҿы ииашаны ишазгәеиҭаз Урыстәылатәи Афедерациа Ахада Иусбарҭа анапхгаꙩы актәи ихаҭыԥуаꙩ Сергеи Кириенко.

«Ҳара иаҳуалуп аизыӡырꙩреи аицәажәареи». Абри аꙩыза аҳәамҭа ҟаиҵеит Беслан Бигәаа аполитикатә мчрақәа Рконсультативтә хеилак аԥҵара иазкыз Бадра Гәынба иԥылараан. «Иҭабуп ари аԥшьгаразы, иара убас уи иақәҿызҭыз, иадгылаз зегьы. Ҳара иаҳуалуп аизыӡырꙩреи аицәажәареи. Ара ишазгәарҭахьоу еиԥш, аиаша еибаҳҳәароуп. Ҳтәылазы ацәгьара зҭаху уаꙩ дҳалам. Ҳара зегьы иаҳҭахуп Аԥсны аԥсҭазаара еиӷьхарц. Иҟалап амчреи аоппозициеи ари ахықәкы анагӡаразы ирбо амꙩақәа еиԥшымзар, аха аҵыхәтәаны ҳара зегьы иаҳҭаху акоуп — ҳтәылеи ҳажәлари реизҳазыӷьара»,- иҳәеит Ахада ихаҭыԥуаꙩ.

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба иҭабуп ҳәа реиҳәеит аполитикатә мчрақәа Рконсультативтә хеилак аԥҵаразы аиԥылара иалахәыз зегьы. «Ас еиԥш иҟоу аизыҟазаашьақәа рышьақәыргылара иахьа акырӡа аҵанакуеит. Аполитикатә кризисқәеи амитингқәеи рныррала акәымкәа, иҭынчу аҭагылазаашьаҿы аицәажәареи аиԥылареи рзы алшара ҳамоуп. Ҳара жәларык ҳауп, еицаҳзеиԥшу ꙩнык ҳамоуп. Хықәкы хадас иҳамоуп ихьыԥшым аҳәынҭқарра астатус аиқәырхара, асуверенитет ахьчара, ҳтәылауаа рыԥсҭазааразы иманшәалоу аҭагылазаашьақәа раԥҵара»,- иҳәеит Гәынба. Иара иазгәеиҭеит иҳаꙩсыз ашықәсқәа ирылагӡаны ирзынамыгӡаз агәҭаккәа шыҟоу, аха урҭ рыцәхьаҵра, маԥ рыцәкра шиашам.

«Ари ҳажәлари ҳҳәынҭқарреи рҿаԥхьа еицаҳзеиԥшу ҭоурыхтә миссиоуп. Агәра ганы сыҟоуп, ҳполитикатә процесс аҳәаақәа ирҭагӡаны егьырҭ апартиақәагьы, иара убас ауаажәларратә еиҿкаарақәагьы шҳацло. Урҭ зегьы рзы ашәқәа аартуп. Ҳара ҳзеиԥш хықәкы – ҳҳәынҭқарра аргылара ауп. Сара хықәкыс исымоуп дарбанзаалакгьы, дызтәу аган, игәаанагара ҳәа еилых ҟамҵакәа, аусеицура иадыԥхьалара. Агәра ганы сыҟоуп, ииашаҵәҟьаны ҳаизыӡырꙩыр алҵшәа бзиақәа шҳауа».

Жәлар ргәалашәараҿы

Хашҭра иқәым

Аԥсны Аꙩбатәи Ахада Сергеи Уасил-иԥа Багаԥшь иԥсҭазаара далҵижьҭеи 15 шықәса ҵит.

Сергеи Уасил-иԥа Багаԥшь диит Аҟәа, 1949 шықәса март 4 азы. 10-тәи абжьаратәи аԥсуа школ доушьҭымҭоуп. Агроном изанааҭ ала асубтропикатә нхамꙩа аинститут далгеит. Уаҟа аҵара шиҵозгьы аꙩызауад аҟны усуꙩыс, Аҳәынҭбанк аҟны инкассаторс аус иуан.

1972 шықәсазы Мықәтәи аефирхәшатә совнхара агрономиатә ҟәша деиҳабын, нас аррамаҵура ихигон, ашьҭахь акомҿареидгылатә усураҿы дыҟан – акомҿареидгыла Аԥснытәи аобком инструкторс аус иуан.

1982 шықәсазы апартиа Очамчыратәи араиком актәи амаӡаныҟәгаꙩыс, 1992 шықәсазы – Аԥсны Аминистрцәа Рсовет ахантәаꙩы актәи ихаҭыԥуаꙩыс, 1995 шықәсазы Аԥсны Аԥыза-министр актәи ихаҭыԥуаꙩыс дыҟан.

Аԥсны жәлар Рҵьынҵьтәылатә еибашьра аан Аԥсны Арбџьар Мчқәа материал-техникала, раԥхьаӡа иргыланы – бџьарла, ҵьаԥҳанылa, былтәыла, хәшәыла, фатәыла реиқәыршәаара инапы алакын. Аусура ду мꙩаԥигон Алада Урыстәылеи Нхыҵ-Кавкази рҟнытә хатәгәаԥхарала аибашьцәа рыꙩнуҵҟа. Дрылахәын ақырҭуа-аԥсуа еимакы ҭынчымꙩала аҭышәныртәалара иазкыз аиҿцәажәарақәа.

С.Багаԥшь ихаан еиҭашьақәыргылан аибашьра ашьҭахь ақырҭцәа рнапаҿы иҟаз Кәыдрытәи аиꙩхаа аꙩадатәи ахәҭаҿы Аԥсуа ҳәынҭқарра аиурисдикциа. Сергеи Багаԥшь аҳәынҭқарра данахагылаз, 2008 шықәса август азы Урыстәыла аганахьала исуверентәу ихьыԥшым ҳәынҭқаррак аҳасабала Аԥсны официалла иазхаҵан.

Урыстәыла аганахьала Аԥсны ахьыԥшымра аназхаҵаха ашьҭахь, Аԥсны усуратә визитла даҭааит Урыстәылатәи Афедерациа Аԥыза-министр Владимир Путин (2009 ш.), 2010 ш. август азы – Урыстәыла усҟантәи Апрезидент Дмитри Медведев.

Москватәи аиԥыларақәа

Аимадарақәа

Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Олег Барцыц усуратә визитла Москва дыҟан. Уи ицын адәныҟатәи аусқәа рминистр ихаҭыԥуаꙩ Одиссеи Бигәаа, астратегиатә усеицура адепартамент анапхгаꙩы Џьемал Бганба, Аконсултә департамент аиҳабы Лаша Аꙩӡба, жәларбжьаратәи аиҿкаарақәа аус рыцуразы Адепартамент ареферент еиҳабы, адәныҟатәи аусқәа Рминистрра аҟны иҟоу адипломат ҿарацәа Рхеилак ахантәаꙩы Асҭанда Патараиа. Аусутә визит аҳәаақәа ирҭагӡаны Урыстәыла аҳәынҭқарратә мчра аусбарҭақәа рхаҭарнакцәа рԥыларақәа мꙩаԥган.

* * *

Имꙩаԥысит Олег Барцыци Жәларбжьаратәи аусқәа рзы Урыстәыла Афедералтә Еизара Афедерациа Ахеилак ахантәаꙩы Григори Карасини реиԥылара.

Барцыци Карасини Аԥсни Урыстәылеи рҳәынҭқаррабжьаратә усеицуреи, аиқәшаҳаҭра-зинтә шьаҭа аҿиареи, апарламентбжьаратә еинырреи рызҵаарақәа ирылацәажәеит.

Инаҵшьны иазгәаҭан еиуеиԥшым аꙩаӡарақәа рҿы аимадара аҵак ду шамоу, апарламенттә ꙩаӡарақәагьы уахь иналаҵаны. Аҵыхәтәантәи аамҭазы аԥсуа-аурыс усеицура аимпульс ҿыц аиуит: аинфраструктуратә проект дуқәа рацәаны инагӡахоит ҳәа азгәеиҭеит Барцыц. Иара убасгьы инаҵшьны иазгәеиҭеит аꙩ-тәылак рыдәныҟаполитикатә усбарҭақәа русеицура аҵак ду шамоу.

* * *

Урыстәылатәи Афедерациа адәныҟатәи аусқәа рминистр ихаҭыԥуаꙩ Михаил Галузин дырԥылеит Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Олег Барцыци, Аахыҵ-Уаԥстәыла ахада иабжьгаꙩ Константин Кочиеви. Урҭ Аахыҵ –Кавказ ашәарҭадареи аҭышәынтәалареи ирызку Жәларбжьаратәи аиҿцәажәарақәа рҿы ртәылақәа рделегациақәа напхгара рырҭоит.

Рашәарамза анҵәамҭазы имꙩаԥысраны иҟоу изаамҭанытәу араунд аҽеазыҟаҵара аҳәаақәа ирҭагӡаны иаҳа хшыꙩзышьҭра зырҭо ашәарҭадареи аҭышәынтәалареи ирызку Жәларбжьаратәи аиҿцәажәаратә формат змоу амшхәаԥштә актуалтә зҵаарақәа рзы ргәаанагарақәа еимырдоит ҳәа аанацҳауеит Урыстәылатәи Афедерациа адәныҟатәи аусқәа Рминистрра адаҟьа.

Аганқәа ишьақәдырӷәӷәеит Аԥсни Аахыҵ -Уаԥстәылеи ршәарҭадара аиҿкаара хықәкыс измоу аҽеазышәарақәа рымꙩаԥгара шаку. Иазгәаҭоуп Қарҭ, Аҟәеи Цхинвали ирҿагыланы амч ахамырхәаразы зинла ашьаҭа змоу ашәҟәы шышьақәнарӷәӷәаар шаку, иара убас ақырҭуа-аԥсуеи, ақырҭуа-Аахыҵ-Уаԥстәылеи рҳәынҭқарратә ҳәаақәа рделимитациа, анаꙩс рдемаркациа.

* * *

Лаҵарамза 18 рзы Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр ихаҭыԥуаꙩ Одиссеи Бигәааи Урыстәылеи Аԥсни еицырзеиԥшны иҟоу Никарагуа ацҳаражәҳәааꙩ Альба Асусена Торрес Мехиеи рхы аладырхәит Аугусто Сесар Сандино диижьҭеи 131 шықәса аҵра инамаданы Никарагуа Ацҳаражәҳәарҭа еиҿнакааз адипломатиатә дкылара. Аусмꙩаԥгатә иара убас иалахәын Урыстәылатәи Афедерациаҿы аккредитациа змоу адипломатиатә корпус ахаҭарнакцәагьы. Адипломатиатә дкылара аҳәаақәа ирҭагӡаны Одиссеи Бигәааи ацҳаражәҳәааꙩ Альба Асусена Торрес Мехиеи реицәажәара мꙩаԥысит. Аганқәа иазгәарҭеит Аԥсни Никарагуеи рыбжьара аиꙩызаратә еизыҟазаашьақәа аринахысгьы рырӷәӷәаара ишазҿлымҳау, иара убас ꙩ-ганктәи аусеицура апрактикатә хырхарҭақәа рыҿиара гәҭакыс ишрымоу ҳәа аанацҳауеит Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистрра апресс-маҵзура

Амчратә усбарҭақәа рделегациа – Аахыҵ-Уаԥстәылан

Аахыҵ-Уаԥстәыла Ахада Алан Гаглоев усутә визитла Цхинвал инеиз Аԥсны амчратә усбарҭақәа рделегациа идикылеит . Абри атәы аанацҳауеит Уаԥстәыла аҳәынҭқарратә информациатә маҵзура.

Аделегациа аилазаараҿы иҟоуп: Аԥыза-министр ихаҭыԥуаꙩ, аꙩнуҵҟатәи аусқәа рминистр Роберт Киут, Аԥсны Урыстәыла аꙩнуҵҟатәи аусқәа рминистрра ахаҭарнак Сергеи Голенков, Аԥсни Урыстәылеи рыꙩнуҵҟатәи аусқәа русбарҭақәа еицырзеиԥшу аинформациа-координациатә центр адиректор Иури Марышев.

Аделегациа Цхинвал аҟазаара хықәкыс иаман Аахыҵ-Уаԥстәылеи Урыстәылатәи Афедерациеи еицымꙩаԥырго аинформациа-координациатә центр аусуратә ԥышәа аҭҵаара, избанзар Аԥсны аиԥш зеиԥшу ацентр аус адулара иаҿуп.

Атәыла Ахада асасцәа гәыблыла бзиала шәаабеит ҳәа реиҳәеит, инаҵшьны иазгәеиҭеит Аахыҵ-Уаԥстәылеи Аԥсни аꙩнуҵҟатәи аусқәа рминистррақәа рыбжьара аинырра аꙩаӡара шыҳараку. «Аинформациа-координациатә центр ацәгьоурақәа рҿагылараҿы акырӡа зҵазкуа акакәны иҟоуп. Агәаҭарақәа рымꙩаԥгаразы иҵыдоу аҭыԥ ада ацәгьоурақәа жәпакы раарԥшра акыр иуадаꙩуп», – ҳәа азгәеиҭеит Алан Гаглоев.

Аԥсны аꙩнуҵҟатәи аусқәа рминистр Роберт Киут Аҳәынҭқарра Ахада ҭабуп ҳәа иеиҳәеит гәыблыла иахьидикылаз азы, иазгәеиҭеит ꙩ-республикак русбарҭақәа рыбжьара шықәсырацәалатәи аиꙩызаратә еимадарақәа шрыбжьоу. «Ҳара ҳзы даара ихадароуп ари аԥышәа шәымдара, аиҳаракгьы аексперттә усбарҭақәа рыҟны, уи ареспублика азы даараӡа акраҵанакуеит. Ҳаиашьаратә жәларқәа азеиԥш ҭоурых рымоуп, еснагь ҳаидгылон. Аринахысгьы ус иҟалоит», - ҳәа инаҵшьны иазгәеиҭеит иара.

Аԥсуа газеҭ агәеисра иацыз

Борис Ҭыжәба – 95 ш.

Вахтанг Аԥҳазоу

Ашәҟәыҩҩы, апублицист, ҩеижәа шықәса инареиҳаны агазеҭ "Аԥсны" аредактор хадас иҟаз Борис Ҭыжәба аԥсуа милаҭтә журналистика арҿиара акырӡа дазааԥсеит. Аԥсны зеаԥсазтәыз ажурналист, "Ахьӡ-аԥша" аорден II аҩаӡара занашьаз, СССР-и Аԥсни ржурналистцәа Реидгылаҟәеи, СССР-и Аԥсни рышәҟәыҩҩцәа Реидгылаҟәеи, ашьтахь – Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Рассоциациеи ирылаз ажәа азҟаза диижьҭеи 95 шықәса ҵит.

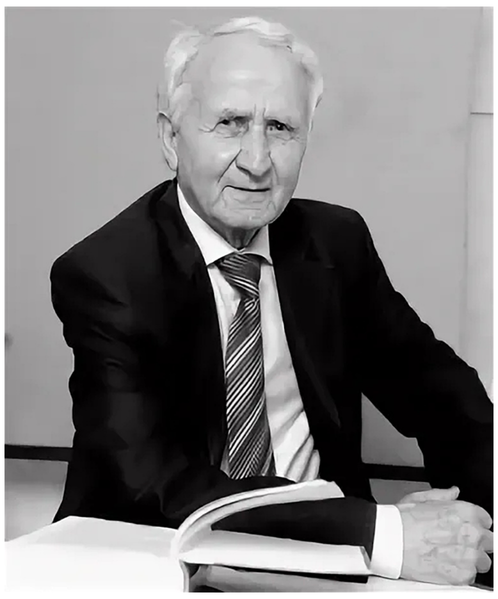

Борис Мақсим-иԥа Ҭыжәба диит 1931 ш. маи 29 рзы Аҟәа. 1938 ш. дҭалоит Аҟәатәи Ашьхарыуаа ршкол. 1941 ш. Аџьынџьтәылатә еибашьра Дуӡӡа ианалага дызҭаз ашкол адыркуеит. Уи нахыс иҭааӡәа арҧыс Очамчыра араион Ҷлоу акыҭан Акыдра аҳаблаҿ иҟаз алагарҭатә школ ахь диаргеит. Ианшьҵәа Сангәлиаа рыҩнаҭаҿы дыҟан. Уи нахыс – шықәсқәак аҭара иҵон Бзадеи Аҭареи ршколқәа рҟны.

Аамҭа шыцәгьазгьы, акыр ауадаҩрақәа шацызгы, иҭара аҵҭаразы агәаҳәара ду змаз аҷкәын 1947 ш. Аҟәатәи арҵаҩратә ҵараиурҭа дҭалеит.

Б.Ҭыжәба Аџьынџьтәылатә еибашьра Дуӡӡаҿы Аиааира ашьтахь – Сталин иҳаан Қырҭтәыла анапхгара Аԥсни аԥсуа жәлари рахь имҩаԥыргоз амилаҭеилыхратә политика иацыз аҳьантаракәа ҧҳәаала изнырыз еиҵагылоз аԥсуа интеллигенциа дырхаҭарнакуп. Иаԥсаны зыжәлар ирылагылоз аҭеицәа ирышьклаԥшуан, имҩахырҟьон, реизҳара амҩа иаԥырхагахон.

Абарҭқәа шаҟа гәеицахара рыцыз Б.Ҭыжәба ихаҭа акырынтә игәалаиршәон, ихәычреи, иқәыԥшреи, иҿареи, ишьақәгылареи ирышьклахәуан. Аҟәа усҟан аԥсуаа рзы еиҳагьы иуадаҩын. Ара убжьы неиҭих аԥсышәала аҵажәара гәаҕьыуаҵан. Аԥсышәала аҵажәара иахьақәиҭыз аҭараиурҭаҿы аԥсуа бызшәеи алитературеи рмаҭәар ианахысуаз акәын. Рырҵаҩы Алықьса Џьонуа идырра рыгирхомызт аҿар, рхатәы бызшәа агәыблра рылаиааӡон, ргәы азҭеиҵон, аҭара ада ҧхьаҟа аҵара ацара шуадаҩхоз деилиркаауан.

Аҭараиурҭаҿы акәзар, Б.Ҭыжәба алитературатә кружок анапхгара инапы ианырҵеит. Алитературахь ишьаҿақәа еихиго дагалеит ажәеинраалақәа рыла. Амала ашьтахь апрозеи апублицистикеи аҧыжәара ааныркылеит.

1951-1953 шш. раан Асовет аррамаҵура дахысуан. Иуалԥшьа нагӡаны Аԥсныҟа данықәхнҳә, иԥсҭазаара аҳҭны-ҳалақь иадҳәалахеит. Аҭагылазаашьа злаҟаз ала, игәҭакы имариаӡны иҵааиуамызт. Аха аханатә акыԥхь згәы азыбылуаз Б.Ҭыжәба иҩымҭақәа анылахьан агазеҭ "Аԥсны ҟаԥшь". Урҭ рыла аредакциаҿы аус зуаз ажурналистцәа дырдыруан. Убри иабзоураны аусура дрыдыркылеит.

Иара изы алитературеи ажурналистикеи еицәыхарамызт, аԥышәара амҩа данын. Алитература инаварӷьланы есааира Аԥсни ҳажәлари рҭоурых, ржәытә-рҿатә дазҿлымҳахон. Усҟан еиҳагьы ибарҭан ҳажәлар рҭоурых ақырҭқәа мцла еибаркыз рполитика ишақәшәоз ала ишеицаркуаз.

Б.Ҭыжәба игәы иҭеикит аҭоурых аганахьала иҭара аҵара, иҳықәкы дагьаҵхьамҵит. 1953 ш. Аҟәатәи аҳәынҭқарратә арҵаҩратә институт аҭоурыхтә факультет дҭалоит. Ибзианы аҭара иҵон. 1957 ш. иреиҳау аҭараиурҭа далгеит адиплом ҟаԥшь иманы.

Арҵаҩратә институт аҟны иҭара анхиркәша, ҩаԥхьа агазеҭ "Аԥсны ҟаԥшь" аредакциахь дхынҳәуеит. Еиуеиԥшым ашықәсқәа раан аус иуан: литературатә усҳәыс, аҭакзыԥхықәу амаӡаныҟәгаҩ ихаҭыԥуаҩс, акультуреи абзазареи рыҟәша аиҳабыс, аҭакзыԥхықәу амаӡаныҟәгаҩс. Аԥышәа зырҳауаз ажурналист лассы-лассы игәалаиршәон агазеҭ аредактор хадас иамаз Николаи Басиаҭ-иԥа Киут иҿиҭцааз шырацәаз. Игәалаиршәон уи иҟыбаҩ ҷыда, иеиҿкааратә баҩхатәра, иаԥсуара, иуаҩра, иаамыҵтшәара, аԥсуаҭиас илаз ааӡара бзиа, иныҟәигоз акультура ҳаракы. Уи иеиԥш, дзыхьӡаз, аԥсуа журналистика арҿиараҿы злагала шьардоу егьырҭ ахатәракәа драҩсуамызт. Аӡәырҩы ишырҳәало еиԥш, Б.Ҭыжәба ихаҭагьы иазгәеиҭон, амилаҭтә газеҭ "Аԥсны ҟаԥшь" ("Аԥсны") аредакциа аԥсуа кадрқәа рзы академиаҵас ишыҟаз.

1969 ш. Б.Ҭыжәба апартиа Аԥснытәи аобком аҟнытә ицырҵаз ашәҟәы инаҟәыршәаны, ддаҟәҵан Москваҟа, иреиҳау апартиатә школ ахь иҭара аҵҭаразы. Ҩышықәса акыԥхьи, арадиои, ателехәаԥшреи рыҟәша аҟны идыррақәа ирызирҳауан.

Аханатә еиԥш, қәҿиарала иҭара хыркәшаны дхынҳәит. 1971 ш. апартиа Аҟәатәи араионтә комитет аиҿкааратә ҟәша аиҳабыс дарҭоит. Аха, адырҩашықәсаны, акыԥхь аганахьала аҭакҵара бзиа змоу ҳәа дыԥхьаӡаны агазеҭ "Аԥсны ҟаԥшь" аредактор хада ихаҭыԥуаҩс диаргоит.

Б.Ҭыжәба ҩаԥхьа ажурналисттә усура иҽагәылеихалеит. Аԥхьаҩцәа ирдырхьан уи абаҩхатәра злоу ажурналистцәа дышреиуаз. Уажәшьҭа уахь иацлеит анапхгаратә, аиҿкаратә усурагьы. Лассы-лассы агазеҭ иаҳылоз икьыԥхьымҭақәа еиуеиԥшым ажанрқәа ирыҵанакуан, аха еиҳаразак дрызхьаԥшуан ауаажәларра-политикатә ԥсҭазаареи аҭоурыхтә публицистикеи. Темас иштьихлакгьы, ҟазарала аарԥшра, аҵәыргашьа дақәшәон, аԥхьаҩцәа еснагь ирзыԥшын иҩымҭақәа.

Аредактор ихаҭыԥуаҩыс иҟаз аӡәы ҳәа иҩызцәа дрылагылан, арҿиара аус аҟны еиԥш, аԥсҭазаараҿгьы. Аиҳабы-аиҵбы ҳәа еилихуамызт, еиԥшны дырзыҟан, дызларылукаауаз иреиуан ауаҩы ихаҭгылара, аҷхыраара ҟазшьа ҷыданы илан, аусура иаҵанакуазаргьы, ахатә ԥсҭазаара азҵаарақәа иреиуазаргьы. Ажурналистцәа ҿарацәа рҧышәа азырхараҿы дыгәҵаракҩын, дымҩақәҵаҩын, дабжьагаҩын. Хаҭала саргьы уи иҿаҳахыр еснагь иснырхон. Иара иеиԥш иҟаз аиҳабацәа ирҿаҳҭцаауаз рацәан, ари школ бзианы ҳахысит, хаштра аҟамызт.

1991 ш. анҵаамҭазы Б.Ҭыжәба агазеҭ "Аԥсны" аредактор хадас дшьақәдырҕәҕәеит. Усҟан ауп амилаҭтә газеҭ "Аԥсны" аханатә иамаз ахьӡ аназырхынхәызгьы. Агазеҭ аредакциа анапхгара иара изы уадаҩрак аламызт, дҟаза дуны дшьақәгылахьан, акыԥхь иаҵанакуаз аганахьала, ишырҳәо еиԥш, аҭыс ашьапы ахьыԥҵәоу идыруан. Уи нахыс, инапхгаратәи ирҿиаратәи усура еиҳагьы амҽхак ҭбаахеит. Аԥсны ауаажәларра-политикатә ԥсҭазаараҿы имҩаԥысуаз ахҭыскәа, амилаҭтә политика, ақыртқәеи аԥсуааи реизыҟазаашьақәа рҟны ицәыртцуаз апроблемақәа, урҭ ирыцыз аибархаракәа уҳәа ирхылҿиаауаз аимак-аиҿаккәа, аиҿагыларакәа, иаразнак инарҭбааны аххәаа рыҭаны, ганрацәала иҭҵааны акыԥхь иаиҵон. Иочеркқәа ракәзар, абжьааԥнеиԥш, аԥхьаҩцәа рзыԥшын. Қырҭтәылеи Аԥсни рҳәынҭқарра-зинтә еизыҟазаашьақәа ҭҵааны, еиҿыршәшәаны, аҭабырг ахьыҟоу дазнеины аԥхьаҩцәа ирыдигалон. Иҭоурыхтә публицистикаҿы аҭынч ҷыда ааныркылоит аҳәаанырцәтәи аԥсуаа ирыдҳәалоу. Акыԥхь ашҟа инеиуаз, жанрс изҵанакуазаалакгьы, игәцаракны дацклаԥшуан, аредактор инапы иҵигон, аҿахәы нагӡаны иаҳәартә дацҳрааун. Инапаҵаҟа аус зуазгьы абарҭ ихазшьақәа рылазар иҭахын.

1992 ш. нанҳәа 14 рзы Аԥсны Аџьынџьтәылатә еибашьра анҵысы раԥхьатәи амш азы аредакциа аусзуҩцәа реиҳараҩык аусураҿы ҳаҟан. Шьыжьнаҵы иҟаҵатәу ҳалацәажәон. Ус, иаалырҟьаны иааҳалаҩит Қырҭтәыла Аҳәынҭсовет ар абџьарла еиқәаных Аԥсны иақәлеит ҳәа. Ахҭысқәа ҿиараны ишыҟаз аӡәгьы издыруамызт. Б.Ҭыжәба амалахазгьы игәы еиҭамҧеит, Аԥсны Аиҳабыра иҿырымеидеит, гәҭакыс иҟан адырҩаҿны агазеҭ аҭыжьра "Аҟәылаҩцәа, Аԥсны шәалҵ!" ҳәа ааԥхьара анҵаны. Аха еилкааҳеит уи дааразҭа ашәарҭара шахылҵуаз. Аԥсны анапхгара Гәдоуҭаҟа ииасыр акәхеит. Хымш ааҵуаны, Б.Ҭыжәба ихаҭагьы Гәдоуҭаҟа дцеит. Аԥсны Иреиҳаӡоу Асовет Аиҳабыс иҟаз В. Г. Арӡынба иҟны днеит, аԥхьаҟатәи ауснагӡатәқәа рылацәажәаразы. Аԥсны анапхгаҩы иаарҟаҿны абас аҭак ҟаиҵеит: "Аԥсуа газеҭ ҭыҵуанаҵ иҟоуп Аԥсуа хәынҭқарра". Убри нахыс аредактор Гәдоуҭатәи араионтә газеҭ "Бзыԥ" иатәыз атипографиахь иҿынеихеит. Иааралсӡаны агазеҭ аҭыжьра хацыркын. Аредакциа аусзуҩцәа аӡәаӡәала, ҳаихышәшәа-еиԥышәшәа Аҟәа ааныжьны Гәдоуҭаҟа ҳаиасит. Аибашьраан агазеҭ "Аԥсны" еиԥмырҟьакәа иҭыҵуан. Мраҭашәаратәи афронт аҟны еиԥш, уи иазыԥшын мрагыларатәи афронт аҟны. Адаҟьақәа ирнылоз рыла аԥхьаҩцәа еилыркаауаз рацәан. "Аԥсны" аҕа иҿагылан ажәа цҳафыр ала. Абри зегьы мҩаԥысуан Б.Ҭыжәба инапхгарала, аредакциа аусзуҩцәа рыхәҭаки иареи еицнарыгӡоз аусура ала.

Аԥсны Аџьынџьтәылатә еибашьраан ҳажәлар рықәԥара Аиааирахь ҳашнанагоз агәрагара иман. Аҩызцәа еиҭбацәа реиԥш ихаҭагьы, қәрала дышмаҷмызгьы, аибашьра аҵәаҳәақәа рахь днеиуан, ахырҕәҕәарҭақәа еимидон, аҭагылазаашьа еиликаауан, Аԥсадгьыл ахьчаҩцәа ргәы шҭихуан, афырхацәа ирызкны ианҵамҭақәагьы икьыԥхьуан.

Ахҭны-ҳалақь ахақәиҭтәраан, Б.Ҭыжәба ҳаибашьцәа Аҟәа ианалалоз дрыцны аҳабла ҿыц аҟынӡа дназеит. Ууанӡа иуадақәа аҟәылаҩцәа амцабз аҳәаҵаны ирбылхьан. Аибашьра ҳажәлар ега рыцҳара рзаанагазаргьы, аҵәыӡ дуқәа шроуазгьы, ргәыҕра дырӡуамызт. Хымԥада, уи ауп изыбзоураха Аиааира. Аҟәа, ҩаԥхьа ахьышьҭрахь ихынҳәит. Агазеҭ "Аԥсны" акәзар, аҳтнықалақь аҟны аҭыжьра напы аркын. Аполиграфиа аганахьала акыр аԥыгылақәа шцәырҵуазгьы, иахьыркьыԥхьуаз атипографиа мыругала аиқәыршәаара иахаҭгылоз дреиуан.

Б.Ҭыжәба иԥсҭазаареи ирҿиаратә мҩеи еиқәыҭхамызт, ажурналистика еиԥш, алитература амаҭ азиуан, рыҩбагьы еилеигӡон. Алитературахь дымҩахыҵит раԥхьатәи иажәеинраалақәеи ибалладақәеи реизга "Сразҟы" аҭыҵрала (1958), еиуеиԥшым ашықәсқәа раан иҭыҵыз апоезиа иаҵанакуа ишҟәқа иреиуоуп иара убас "Агәыҕра", "Аџь адаҵра". Авторс дрымоуп апрозатә рҿиамҭақәа. Иҭыжьын иажәабжьқәеи иповестқәеи еидызкыло ишәҟәқәа: "Асаркьал абжьы", "Багада амҵан", "Анаҟәаԥиатәи абаа", аҭоурыхтә роман "Аԥсырҭ". "Иҩымҭақәа" ҩ-томкны уҳәа.

1949 ш. инаркны акьыԥхь аҟны данцәырҵ нахыс иҩымҭақәа рнылон: ажурнал "Алашара", агазеҭқәа "Аԥсны ҟаԥшь", "Аԥсны", "Аидгылара", иажәеинаалақәа агәылоуп "Аԥсуа поезиа антологиа" (Аҟәа–Москва, 2001; 2009), еиуеиԥшым альманахқәеи аизгақәеи.

Аҭыхәтәан иҭыҵыз "Аԥсуа ҭоурыхтә публицистика" акәзар, лагала бзианы иҟазааует амилаҭтә журналистикеи апублицистикеи рырҿиараҿы. Иҟоуп хазы шәкны зҭыжьра дахьымӡацыз арҿиамҭақәагьы. Ҳаԥхьаҟазы алитератураттцааҩцәеи амилаҭтә публицистика аҭоурых зыҩуеи Б.Ҭыжәба ирҿиара изаҩсшам, макьана имаҷым изыхцәажәатәу, иҭҵаатәу, инагӡаны ахәшьара зҭатәу.

Асахьаркыратә литературеи амилаҭтә журналистикеи рҟны имҩашьауа зышьҭа аанзыжьыз БорисҬыжәба иԥсҭазаара далҵит 2012 ш. сентиабр 20 рзы. Иҭынхаз ирҿиамҭақәа рыла ихьӡ хаштра акәымкәа иаанхоит.

Еснагь ихатә ҭаацәара дрызгәдуун, ихшара аҭара дуқәа дирцеит, Аԥсны иаҭахыз азанаат бзиақәа роуит. Иматацәа даараӡа дреигәырҕьон иахьыманшәалахаз, адырракәа рырҳара рҽахьазыркыз. Араҟа абду ихаҭа ибзоуразгьы рацәан. Дзыхӡыҙаауаз иматацәа иахьа зегьрыла иаԥсаны рыжәлар ирылагылоуп. Абасала, цҟыла ибеиаз аԥсҭазаара амҩа данысит иналукааша ашәҟәыҩҩы, ажурналист, апублицист Борис Мақсим-иԥа Ҭыжәба. Иахьа иуаажәлар дрылагылазҭгьы уи 95 шықәса ихыҵуазаарын. Мшаҿнеиԥш, игәалашәара рыцзааует, игәакьацәа аԥхьа инаргыланы, иҩызцәеи, иколлегацәеи, аԥсуа доухатә культура ҳаҭыр ззақәу зегьы.

Аигәныҩра иацхраауа

Маи 25 рзы Аԥсны Ахада Бадра Гәынба идикылеит Максим Гуреев ишәҟәы «Даур Зантариа. Книга, найденная в Сухуме» аӡыргарахь Москвантә автор ицны иааз асасцәа Марина Москвина, асахьаҭыхҩы Леонид Тишков, апоет Игор Сид (Сидоренко).

Асасцәа бзиала шәаабеит ҳәа рахәауа, Аԥсны Ахада иҭабуп ҳәа ахиҳәааит аԥсуа культуреи, алитературеи, ҷыдала абаҩхатәра злаз ашәҟәыҩҩы Даур Занҭариа ихаҭареи ирҿиареи иахьрызҿлымҳау азы. Иаимҩатәны иазгәеиҭеит ашәҟәыҩҩы ижәлари урҭ ркультуреи дааразҭа бзиа ишибоз. Иҩымҭақәа еилыхха ишырнубаало ижәлар рҟазшьа, рхатә дунеи, ауаҩытәыҩса инарҵауланы ахәшьара иҭара. Игәалаиршәеит иара убас еицырдыруа аурыс шәҟәыҩҩы Андреи Битов ахәшьара бзиа шаиҭоз Д. Занҭариа ирҿиара. Аиқәшәара иалахәыз иҭабуп ҳәа реиҳәеит Д. Занҭариа иԥсҭазаареи ирҿиареи рыҭҵаара, рзыргара иахьазааԥсо, уи игәалашәара ахьдмырӡуа, дазааҭгылеит уи ахҭыԥ шаҭанакуа еиҭагыло абиԥаракәа рыҩнуҵҟа аԥхьаҩцәа рыларҵәараҿы. Даҩымсит ас еиԥш иҟоу аиусмҩаԥгатәқәа аԥсуа-аурыс культуратә еимадаракәа рырҿиара ишацҳраауа.

Аиԥылара ахыркәшараан атәыла Ахада иралеиҳәеит Аусԥҟа инапы шаҵеиҩыз аԥсуа-аурыс литературатәи акультуратәи еимадаракәа рырҵәҕәаразы ашәҟәыҩҩы Марина Москвина, ашәҟәыҩҩы, арежиссиор Максим Гуреев, апоет, аҭцааҩы Игор Сидоренко аҳәынҭқарратә ҳамҭа «Ахьӡ-Апша» аорден III аҩаӡара ранашьаразы.

* * *

Аҿны С. И. Ҷанба ихьӡ зху Аԥсуа ҳәынҭқарратә драматә театр афое аҟны имҩаԥысит аиагәа «Иналукааша ауаа рыԥсҭазаара» асериа ала Москва, ашәҟәтыжьырҭа «Молодая гвардия» иҭнажьыз Максим Гуреев ишәҟәы «Даур Зантария. Книга, найденная в Сухуме» аӡыргара. Уи иалахәын М. Гуреев иеиԥш, Д. Занҭариа иҩызцәа– ашәҟәыҩҩы Марина Москвина, лыԥшәма, ашәҟәыҩҩы иҩымҭақәа сахьала реиқәыршәаҩ Леонид Тишков, апоет Игор Сид.

Уахь имҩахыҵит, аԥсуа шәҟәыҩҩцәа реиԥш, аҭцарауаа, акультуреи аҟазареи русзуҩцәа, аҩызцәа, аҭынхацәа.

Аусмҩаԥгатә рҽаладырхәит Аԥсны Ахада Бадра Гәынба, Аԥыза-министр ихаҭыԥуаҩ Цьасыхә Нанба.

Аиқәшәара аартуа ашәҟәыҩҩы Даур Начҟьебиа Аҟәа иаҭааз асасцәа еизаз идирдырит. Анаҩс ргәаанагаракәеи ргәалашәаракәеи рыла иқәгылеит: ашәҟәыҩҩы Марина Москвина, асахьаҭыхҩы Леонид Тишков, апоет Игор Сид, Аԥсны жәлар рпоет Геннади Аламиа, ауаажәларратә усзуҩы Беслан Кобахиа, ашәҟәыҩҩы иҩызцәа гәакьақәа иреиуоу – асахьаҭыхҩы Адгәыр Зиӡариа, иара убас Руслан Џьопуа.

Анаҩс ажәа ирҭеит ашәҟәы автор Максим Гуреев. Уи далацәажәеит ашәҟәы акьыԥхь азырхиараан Аԥсны акыр аматериалкәа шеизигоз, аӡәырҩы дышрыҿцәажәаз, зда ԥсыхәа ыҟамыз аиқәшәарақәа шизеиҿырказ. Рызбахә иҳәеит ицхрааз, идгылаз, ихаҭгылаз аӡәымкәа-ҩыџьамкәа, аԥхьа иргыланы Д. Занҭариа ихьӡ зху Акультуратә центр аиҳабы Циза Гәынба, иара убас Марина Москвина, Игор Сид, ааигәа зыԥсҭазаара иалҵыз Владимир Занҭариа, ашәҟәыҩҩы ипа Нар Занҭариа уҳәа. Д. Занҭариа ихьӡ зху Акультуратә центр аиҳабы Циза Гәынба лакәзар, иҭабуп ҳәа ралҳәеит ашәҟәы автор, аҭыжьра иацҳрааз, аҭыжьымҭа аӡыргара алахәхаразы асасцәа раарԥхьара иахаҭгылаз зегьы.

Аҭыхәтәан Аԥсны жәлар рартист, адирижиор Нодар Ҷанба инапхгарала Аԥснытәи аҳәынҭқарратә кортә капелла инанагӡеит аԥсуа ашәақәа.

В. Баалоу

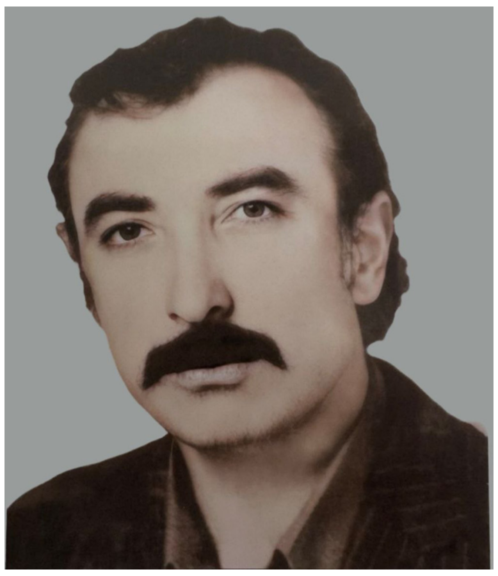

Урҭ ҳаԥсадгьыл иахаҿызаауеит

Ахаҵареи ауаҩреи злаз…

Гугуца Ҵьыкырба

Ауаҩы даниуа анцәа алахьынҵа ицишоит. Уи ицишаз алахьынҵа, ицәа-ижьы еимнадоит, иуҵгәоит, иуцшоу амҩахь унанагоит. Убас, Дәырԥшь ақыҭан еиԥш, уи анҭыҵгьы еицырдыруаз Габниа Кәасҭа Семион-иԥа ԥсабарала илаз абаҩхатәра дшыхәыҷыз аҽеҵәырнагеит. Лассы-лассы ишәыгақәеи иқьаад хәыҷқәеи кны днатәалон. Нас аҕәы ԥшааны, уи инапала иҭҵәааны ахаҿсахьақәа алихуан, иара убас асып иалхны ихәыцрақәа ирҿион, аԥсҭазаара риҭон. Данхбыҵхагьы, урҭ аҟазшьақәа мԥсахҳакәан ирыцитҵон, ихаирҭәаауан. Аҭаацәараҿы изызҳауаз ахшаара ҟазарыла дрылукаауан…

Габниа Кәасҭа Семион-иԥа диит 01.03.1941 шықәсазы Дәырԥшь ақыҭан, Гәдоуҭа араион аҟны. Тәанихәатәи абжьаратә школ доушьҭымҭан. Ирҿиаратә усумҭақәа имаз ааидкыланы Аҟәатәи асахьаҭыхратә ҵараиурҭа ашҟа дцеит. Згәахәтәы наӡаз арԥыс Кәасҭа Габниа ԥыҭрак ашьҭахь акьыԥхь аҟны игәалаиршәон: «Асахьаҭыхратә ҵараиурҭа аҟны сусумҭақәа ргәаԥхеит, срыдыркылеит. Уаҟа аҵара сҵонаҵы изныкымкәан схатәы цәыргақәҵақәа ҟасҵахьан. Асахьаркыратә ҵараиурҭа даналга ашьҭахь, Дәырԥшьтәи Тәанихәатәи ашколқәа рҟны рҵаҩыс аус иуан. Амаҭәарқәа аҵәаҕәантҵареи асахьаҭыхреи дирҵон.

Кәасҭа Семион-иԥа археологиатә ԥшаарақәа мҩаԥызгоз Хәарцкьиа Мушьни даара дизааигәан, еснагь урҭ аԥшаарақәа дрылахәын. Иара ирацәаны дныҟәон, – лҳәеит Кәасҭа иԥшәма Сангәылиа Светлана. – Нас, ирԥшааз, иахьырԥшааз алацәажәара даара бзиа ибон. Иԥшаара, иҵьабаа иазызырҩырц, аххәаа ҟаҵазарц иҭахын. Археологиатә ԥшаарақәа рахь данцалак лассаамҭа дхынҳәӡомызт. Хәаԥ, Оҭҳара иҟаз аԥшаарақәа рҟынтәи данаалак, илҭцшәақәа дреигәырҕьон… Ҳаргьы иара изызырҩцәас ҳҟаитҵон…

Габниа Кәасҭа Семион-иԥа ибзоурала Дәырԥшь ақыҭан амузеи аадыртуеит. Уи асасцәа рацәаҩны иаҭаауан, урҭ рзеиҕьашьарақәеи ргәаанагарақәеи зну ашәҟәқәа еиқәхеит. С.П. Дбар ихьӡ зху Гәдоуҭатәи амузеи аҟны ишьҭоуп. Ирацәаны еизганы иман аҳәса рнаплыхқәа, археологиатә ԥшаахқәа, ахахә лыхқәа, аха рыцҳарас иҟалаз, урҭ зегьы ҳара ҳҿынӡа изымааит. Аибашьраан Кәасҭа Семион-иԥа амузеи аекспонатқәа ԥхасҭахар ҳәа дшәаны идәылигеит, аҩны ишьҭеитцеит, иара данҭаха иԥхасҭахаз рацәахеит…

Кәасҭа Семион-иԥа иеизгамҭақәа, ажәлар рҿаԥыцтә ҳәамҭақәа инапала иҩу рацәаны иҟоуп. Убарҭ инапҩымҭақәа еидкыланы 2018 шықәсазы «Уарида-Рарира» ҳәа ашәҟәы ҭҳажьит, аԥхьажәа аҭоурыхҭҵааҩ Гәажәба Руслан иҩит.

Аԥсны аибашьра анеилга Дәырԥшьтәи амузеи аекспонатқәа ҳрышьҭаланы ҳаннеи (Баҭал Гәынбеи сареи) еиқәханы иҟаз иҭаацәа иҳарҭеит. – Ажәлар иртәыз иаԥырҵаз иарбан рҿиамҭазаалак, акы ыӡыр, ибжьаӡыр ҳәа дшәон. Уи дарцәомызт, дартәомызт: – Абыржәы иеизгамзар, еидкыламзар, нас ибжьаӡуеит, – иҳәон. Иҟаиҵозаалак, инеигӡозаалак игәаҿынтә иаауан…

1989 ш. рзы Аԥсны, ақырҭцәа имҩаԥыргоз акциақәа рышьҭахь, урҭ шҭынчымхоз, ҳаԥсадгьыл рҭәыртәырц шырҭаху, ибжьы ҭганы далацәажәон… Аибашьра ианалага аҽеныҵәҟьа еибашьра дцеит. Кәасҭа иқәра шыҟаз ала, аибашьрахь дымцаргьы ҟалон, аха уи, ус зхы иаҭәазшьоз дреиуамызт. Иеиқәиршәоз иқьаадқәеи иҩыгақәеи инарыцитҵеит ишәарыцага шәақь. – Кәасҭа, – иҳәеит аибашьҩы Гәынба Оҭар, ҳахьеибашьуаз, иибоз, иаҳауаз зегьы анитҵон. Даныҩуаз иага ишәарҭазаргьы, иҽагьитцәахӡомызт, ииҩуаз неигӡаанӡа даангылаӡомызт. Цәгьала алаф ицааиуан, ҳаргьы илаҳхуан. Исхаштӡом, - иҳәеит Оҭар, – ухы узышьҭымхуа акырцх еиԥш ахқәа аауан. Кәасҭа ибжьы ҳаҳауан икаҳауаз ахыԥҽыхақәа шиԥхьаӡоз. Маҷк ианааҭынчраха, ҳахқәа шьҭаҳхыртә аҭагылазаашьа анҳау, ҳиазҵааит: – Кәасҭа, иуԥхьаӡозеи ? – ҳәа. Даачҷан: – Исыԥхьаӡоз уи ауп, икаҳауаз ахыԥҽыхақәа ашәҟәы ианысҵон. Жәаа роуп идәықәырҵаз, даҽа ҩба аарышьҭызҭгьы , ҩажәа ҳәа ианысымҵози! – иҳәеит. Зегьы ҳабжьы рдуны аччара ҳалагеит. Убас ухы-угәы иҭам акы иҳәон. Ҳшеибашьуаз ҳҳазыршҭышаз далацәажәон… Иҟалаԥ, уи зыҟаитҵоз маҷк иадамхаргьы ҳгәалаҟазаара шьҭихразы акәхарын…

Дәырԥшь ақыҭан узыҿцәажәозаалак ирҳәоз акы акәын: – Кәасҭеи Тәанба Ҵьонцьики рыԥсы ҭазҭгьы, шьҭа ҳӡырыргахьазаарын, иҭахаз ҳаибашьцәа ирызкыз аматериалқәа еизганы шәҟәык ҟарҵахьазаарын, – ҳәа.

Габниа Кәасҭа Дәырԥшьаа ркомандаҿы комиссарс дыҟан. Уи лабҿаба иибоз ҭоурыхла ианҵаны иаанижьырц илшоз зегьы наигӡон. Убас, аҳҭны-қалақь Аҟәа аҭарцәра ҩымш шагыз, Аҟәа далаԥшуа иманшәалаз аҭыԥ ылихит. Аибашьцәа шьыжьнаҵы Кәасҭа игәалаҟара шыбзиаз ргәаларшәо, уи иреиҳәоз еиҭарҳәоит: – Ҳааит, маҷӡак ауп иаҳзынхаз, ҳаҳҭнықалақь ҭаҳарцәуеит! – ҳәа.

Аибашьҩы, «Агәымшәаразы» амедал занашьоу Ҭаниа Муса:– Кәасҭа еснагь иабҵьарматәа, ақьаади аҩыгеи рыцын. Маҷк аԥсеивгара анааҟалалак, иҟаз анҵара дналагон. Даныҩуаз, ицәажәозаргьы, ихысуазаргьы, рыбжьы иаҳаӡомызт. Уи еснагь аӡәы иҟаитцаз, ииҳәаз бжьаирхар, ҳәа дшәон. Кәасҭа гәыла ԥсыла зқыҭауаа реибашьратә мҩа анҵаны аҭоурых иазаанзыжьыз журналиступ, – иҳәеит.

Габниа Кәасҭа ицеибашьуаз Лакербаиа Беслан данҭаха аҩны даанит, минуҭқәак имаз ихы иархәаны иҭаацәа дынрылаԥшырц днеит. Иԥа Ҳаҵьараҭи иԥҳа Актеи аҩны иҟан, раб ибара еигәырҕьеит: – Дыццакуан цәгьала, – лҳәеит иԥшәма Светлана. Даҽа маҷк даангылар зҭаххаз ихшаара ирласны дшыхынҳәуа агәра диргеит. Сара, Аҟәа ахақәиҭҭәра шааигәоу, ирласны Аиааира шырго сеиҳәеит. Уи цәыббра жәаа, 1993 шықәсазы акәын… Архәара давалаанӡа иҭаацәа гыланы изԥшын. Ишьҭахьҟа игәы рҭынчны, иҩызцәа иҽеырхьигӡеит. Кәасҭа Семион-иԥа иашьа Сулҭани иареи еицын. Аибашьра ҕәҕәа ианалага, Сулҭан иашьа ишҟа днаԥшит. Аҵла иҽадҵаны, иабҵьар кны, дтәаны дыҩуан; – Убасҟан, – иҳәеит иашьа, – сыҩнуҵҟа акы былуа иалагеит, хьаа мцабзык ҩасыхҟьеит, еиҭах Кәасҭа ишҟа снаԥшит, ихы-игәы аҭаны дыҩуан. Убри аамҭазы адгьыл хыцхыцит… Схы ҩышьҭыхны, Кәасҭа иахь сеиҭанаԥшит, иааигәа игылаз аԥса хжәаны, амахәқәа иқәжьын… Снеихаххит… Илақәа аартын, иблокнот игәыдырҕәҕәала икын, дцәажәо дыҟаӡамызт. Иарҭмаҟ ихы иаҵасҵеит… Аибашьцәа еизеит… Сгәаҟит, суазырит иеиқәырхаразы акы сзыҟаҵозар ҳәа, аха аибашьцәа уи ицхыраара шзалымшо рҳәеит… Цәыббырамза 25, 1993 ш. асааҭ хәба рыбжа шыҟаз еиԥш, илацәқәа неиқәиԥсеит…

Кәасҭа аҭоурых азы акырӡа зҵазкуа ишәҟәы (иблокнот) иаанижьыз, аҵыхәтәан ианитҵаз иажәақәа абас иҟоуп:– «Ахацәа иҩасхыкны ирацәаҩуп, 30-35 метра раҟара набжьаны ҳаибашьцәа иҭахаз ԥшьҩык рҟынӡа. Асааҭ 04.20 ыҟоуп. Згәы ҭрысызгьы маҷӡам. Аха урҭ гәыбҕан руҭо иҟам… Уажәы асааҭ 04.30 ыҟоуп. Ҳхырҕәҕәарҭақәа кны, аҳаракыра 80-ҟа метра инавакны ҳтәоуп. Сара ԥсак ашьапы садиалоуп. Схьны даҽа ԥсак аҟны Тәанба Витали дадиалоуп. Уи иханы Антелаа Витали… Аиҿахысрақәа маҷк ианааиқәтәа, ҳабжьқәа еиқәҳарго ҳалагеит: «Уҟоу?! Сыҟоу?!» ҳәа. Ҭаха ҳазымҭо ахыршәқәа роуп. Маҷк сҭынчхеит, аха ус баша сгәы сажьоит. Сцәеи сжьи ҭынчым. Сахьтәоу сышьҭахь ала ателеҳаракыра саҿаԥшуеит. Шаҟа хәыцра, шаҟа гәҭыха сызцәырҵуазеи, абри аминуҭ азы… Сахьынаԥшуа саԥхьа автомат кажьуп. Уи ԥхасҭоуп, ахыршә аҟәырҷаха иаҟәаҟәеит, уалахысуа иҟан…

Абраҟа, аибашьра амца ашыра иалагылаз ажурналист асахьаҭыхҩы арҵаҩы Габниа Кәасҭа иԥсҭазаара ҿахҵәеит. Усҟан иара 55 ш. ракәын ихыҵуаз…

Габниа Кәасҭа аҵыхәтәан аҩныҟа данаауаз ицны иааз аибашьҩы амедиаҳәшьа Ҭаниа Марина длышьҭаланы днеины, иеиццараны иҟан. Марина Кәасҭа данымнеи иҩны днеит. Дахьааиз, Кәасҭа дышцахьаз ларҳәеит. Дахьаанижьыз даара лгәы иалсит. Лхы дацәажәошәа, Кәасҭа иҭаацәа шгылаз, ус лҳәеит: – Кәасҭа сааныжьны дцеит. Дахьыҟазаалакгьы дсыԥшааует, ҩымш дуӡӡа ақәсырӡыргьы, – ҳәа, нас дынишьҭалеит… Ииашаҵәҟьаны, Кәасҭеи Маринеи ҩымш роуп ирыбжьысыз. Иара данҭаха ҩымш аатҵуаны, Аҟәа ианналагылоз, дызгашаз ахы лықәшәеит Марина, ари ҟалеит сентиабр 27, 1993 ш. рзы.

Габниа Кәасҭа Семион-иԥа ахы аниқәшәа, иблокнот хәыҷы, инапқәа аларԥс икын, ус ишикыз иԥсы ихыҵит. Ицәаҳәақәа аибашьра адәаҿы ишҩу агәра унаргарц аҭахушәа, наӡаӡа ашьа ргәылашәаны иаанхеит… Кәасҭа анышә дамардаанӡа ҳаибашьцәа аҳҭнықалақь ҭадырцәит. Ари ажәабжь гәырҕьахә Аԥсны иааллаҩит. Иҵьабо игылаз Кәасҭа иԥа Ҳаҵьараҭ аҩны дныҩналан, абҵьар аадәилиган, ажәҩан ахь – Инагӡахааит ҳаибашьцәа Риааира!.. ҳәа дхысит.

– Кәасҭа, - иҳәеит аибашьҩы Гәынба Хьынбеи, – аӡы ҳаныруаз, ииҩыз бҕьыцк аӡы ицәагеит. Убри убас хьаас иман, изихымгар ҳәа ҳшәон. Уамак ҟамлеит анаҳҳәа:– Уамак шԥаҟамлеи, ҵьоукы рфырхаҵара, ргәымшәара ыӡит, акгьы ҟарымҵазшәа иаанхеит…, – ҳәа ихы дазгәамҵуа даацәажәеит. ҳәа. Кәасҭа ахаҵареи, ауаҩреи аламыси злаз уаҩын.

Габниа Кәасҭа Семион-иԥа аибашьраҿы амшынҵа ииҩуаз акыраамҭа ус ишьҭан. Иагәылаз инапҩымҭақәа Гәдоуҭатәи араионтә газеҭ «Бзыԥ» адаҟьақәа рҟны иркьыԥхьуан. Аибашьра адәаҿы Кәасҭа ииҩыз акьыԥхь иазлырхиеит иԥҳа Акта. Урҭ аԥхьаҩ инапаҿы иҟалаз аҭоурыхтә нҵамҭақәа шаҳаҭра руеит, Кәасҭа Габниа иҩызцәеи иареи рыхьӡ адунеи ишақәлахо.

Габниа Кәасҭа иԥсы ҭазҭгьы ихыҵуан 85 шықәса, зыԥсҭазаара зыԥсадгьыл ахақәиҭра иазҭаз зегьы фырхацәоуп. Иага аамҭа царгьы ҳаԥсадгьыл Аԥсны иахаҿызаауеит.

Жәларбжьаратәи афестиваль

Аԥсны аӡыргара иацхраауа аусмҩаԥгатәқәа

Елана Лашәриаԥҳа

Хымш рыҩнуҵҟа, лаҵарамза ҩба инаркны хәбанӡа Пицунда имҩаԥысуан «Вдох» захьӡыз раԥхьаӡатәи жәларбжьаратәи афестиваль. Аԥсны атуризм аминистр Асҭамыр Логәуа инарҭбааны далацәажәеит алтцшәа бзиақәа зауз ари апроект азы ахшыҩтцак шцәырҵызи, 2026 шықәсазы атуристтә сезон иагханы алагара зыхҟьои, насгьы атуризм аминистрра иазԥхьагәанаҭо проектқәаки ртәы.

Аминистр иажәақәа рыла, афестиваль зҭагӡаз аформат Аԥсны азы зынӡа иҿыцӡақәоу излареиуоу ала, иуҳәар алшоит уи даара иҭбааз амҽхаки иҳаракыз аҩаӡареи аман ҳәа. Апроект ҳтәылаҿы аиҿкаареи амҩаԥгареи рзы ахшыҩтцак изцәырҵит, адгылареи ацхыраареи аиҭеит Урыстәылазегьтәи ахеидкыла «Агәышьҭыхҩцәа» аԥшьгаҩ-аиҿкааҩ Михаил Полеи. «Михаил акыр шықәса раахыс Аԥсныҟа даауеит, еснагь ԥсшьарҭаҭыԥс Пицунда алихуеит, ииашаҵәҟьаны уи бзиа ибоит»,- иҳәеит аминистр атуризм афестиваль далацәажәо. Михаил Полеи афестиваль амҩаԥгаразы иҟаитцаз ажәалагала атуризм аминистрра адгылара анаҭеит, абас ала еиҿкаахеит ари аусмҩаԥгатә.

Афестиваль ихадоу хҭысны иҟалеит еиуеиԥшым азанааҭқәа рхаҭарнакцәа реидкылара аус аҿы. Пицундаҟа иааит аекспертцәа ргәыԥқәа, аҵарауаа, ароботтә техника аус адызуло инадыркны иԥсабаратәым аинтеллект аԥҵашьа арҵаразы аспециалистцәа рҟынӡа. Хымш рыҩнуҵҟа урҭ абизнес аҿиареи, атуризми, ателекоммуникациеи ирызку алекциақәеи, аиҿцәажәарақәеи, амастер-классқәеи мҩаԥыргеит, иара убасгьы асасцәа рзы анапкымҭатә усумҭақәа рцәыргақәҵа еиҿкаан.

Афестиваль «Вдох» еиднакылаз Аԥсны атәылақәа зегьы рҟынтәи абаҩхатәра злоу ауааи, иара убас, Урыстәылеи егьырҭ атәылақәеи рҟынтәи асасцәеи еибырҳәаша, еимырдаша аԥышәа рыман. Аҭыԥантәи аҿар ракәзар, даара ргәы иахәеит, урҭ аԥышәа ҿыц дырҳаит, хәарҭара злоу аимадарақәа рыбжьарҵеит, уаанӡа зызбахә раҳахьаз атехнологиа ҿыцқәа лабҿаба ирбеит. Ас еиԥш иҟоу ахҭысқәа рымҩаԥгара хымԥадатәуп ҳтәыла аӡыргаразы ҳәа иԥхьаӡоит атуризм аминистр. «Аԥсны иҿыцу акгьы аԥнамҵаӡеит, иҳамхәыцӡеит, ҳара хархәара захҭо ақәҿиара ду змоу жәларбжьаратәи аԥышәа ауп. Асеиԥш иҟоу ауснагӡатәқәа иреиҕьу хархәагоуп ажәлар рҭоурых, ркультура, иаартым рылшарақәа раарԥшразы. Иаагозар афорум иалахәыз IT-азҟазацәа ҿарацәеи ароботтә техникцәеи аӡәырҩы раԥхьаӡа акәны Аԥсныҟа иааит. Афестиваль ахыркәшараан дара аҳәарҭа рибымҭо иазгәарҭон ирбаз аԥшӡара рыԥсы шалахаз, иҵегь ишаауа, ари аусмҩаԥгатә аҩаӡара ҳаракы аӡбахә аларҵәара ишацхраауа атәы»,- иҳәеит аминистр. Раԥхьатәи амшқәа рзы аҳауатә ҭагылазаашьақәа шыманшәаламызгьы зегьы акоуп иазԥхьагәаҭаз зегьы иахьӡеит. Асасцәа рзы еиҿкаан аҭыԥ ԥшӡарақәа рахь аныҟәарақәа. Аминистр иҳәеит аԥсуаа рысасдкылара иазку аусмҩаԥгатә иалахәыз иахьдырбаз, анаҩсгьы иагьшырзеиҭаҳәаз. Дара уи иаргачамкит, ирзыҵьашьатәхеит. Асҭамыр Логәуа агәра ганы дыҟоуп ас еиԥш иҟоу адкылара бзиа ашьҭахь, асасцәа хымԥада Аԥсныҟа иҵегь акырынтә аара шырҭаххо азы. Иазгәаҭатәуп, аҵыхәтәантәи аамҭазы ҳтәылаҿы ишымҩаԥысуа Аԥсны аӡыргара иацхраауа раҳасаб ала еиҿыркаауа еиуеиԥшым апроектқәа, аминистр иҳәеит урҭ рымҩаԥгара анаҩсгьы ишацҵахо.

Иара убас, атуризм аминистрра агротуризм ҳәа изышьҭоу мамзаргьы даҽакала иаҳҳәозар, ақыҭанхамҩа иадҳәалоу атуризмгьы ахшыҩзышьҭра ду анаҭоит. «2026 шықәса Аԥсны ақыҭа иашықәсоуп. Араҟа аԥеиԥш змоу апроетқәа рацәаны иазԥхьагәаҭазар алшоит. Ишаҳдыруа еиԥш, аԥсуа қыҭақәа реиҳарак шьҭоуп амшын аԥшаҳәа дук иацәыхарамкәа. Атуристцәа иԥшӡоу ақыҭарақәа рҿы иаангылар рылшоит мышкы-ҩымш ҳәа, ма уаҟа еиҿкаау усмҩаԥгатәык иалахәнаҵы, иара убасгьы ҷыдалатәи атурқәа реиҿкааразгьы алшарақәа ыҟоуп . Ирацәаҩуп ақыҭа збарц зҭаху аԥсшьаҩцәа, убасгьы ҳара иҳамоуп аԥсшьаҩцәа рыдкыларазы алшара змоу анхацәа»,- иҳәеит Асҭамыр Логәуа.

Асҭамыр Логәуа дазааҭгылеит акурортә сезон аламҭалаз зегь реиҳа ихадоу атема – уи алагашьеи амҩаԥысшьеи. Уи иазгәеиҭеит , заатәи адырракәа рыла сынтәа акурорттә сезон еиҳа ихьшәаны ишалаго аҳауатә ҭагылазаашьа иахҟьаны. Аха, ишалнаршо ҭагаланынӡа ауаа рыдкылара, даҽакала иаҳҳәозар, асезон еиҳа ишацҵахо.

Асҭамыр Логәуа иажәақәа рыла атуризм аминистрра хыдҵас иамақәоу иреиуоуп Аԥсны аӡыргареи, арахь ԥсашьара иаауа рхыԥхьаӡара ашьҭыхреи рзы иааиԥмырҟьаӡакәа аусуракәа рымҩаԥгара. Убри аан аҭак ҷыда амоуп аҩнуҵҟатәи азҵаарақәа рызбара, еиҳаракгьы асервис иадҳәалоу. «Ақалақьқәа рҿы мацара акәымкәа, ҳтәыла араионқәа зегьы рҟны атуризм арҿиаразы иҳалшо зегьы ҟаҳҵароуп. Аха, убри аан ҳаԥсабара ҳаиҷаҳаны, ҳҭоурых еиқәырханы, ҳкультура ҳасасцәа идеилыркааны»,- ҳәа азгәаиҭеит аминистр. «Иҳагу-иҳабзоу рацәаӡоуп, аха асервисгьы акырӡа еиҕьхеит ҳәа ҳҳәар ҳалшоит. Уаанӡа, аԥсшьарҭатә ҩны дуқәа аныҟамыз еиҳа имариан, аха уажәшьҭа аԥсшьаҩы изы аицлабра аҭаххеит. Уи ицәырнагеит иҿыцу»,– иҳәеит аминистр сынтәатәи акурортә сезон алтцшәа бзиақәа шаанаго азы агәрагара аарԥшуа.

«Ерцахә» ҩаԥхьа асценаҿ

Ԥсабарала ишьҭукаауа

«Ахореографиа – ари асценатә ҟазара ауп. Акәашаҩ ажәада, асцена аҟны иҟазарала иааирԥшуеит дызусҭоу, дзеиуоу. Ажәакала, ҳҵас, ҳқьабз, ҳкультура ахәаԥшцәа идирдыруеит, изыригоит»

Алиса Гәажәԥҳа

Сынтәа 60-тәи иааҵынра даҵылеит Аԥсынеиԥш уи анҭыҵгьы збаҩхатәра ҳарак ала ахәаԥшцәа зыршанхахьоу, ҳмилаҭтә ҟазара аӡыргареи аизырҳареи рҟны зҵьабаа рацәоу, иахьагьы ааԥсарак зынмырԥшкәан уи гәык-ԥсыкала амаҵ азызуа Аԥсны жәлар рартист, Аахыҵ-Уаԥстәыла зҽаԥсазтәыз артист, «Ахьӡ-Аԥша» аорден III аҩаӡара занашьоу, жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи ансамбль «Ерцахә» асахьаркыратә напхгаҩы, абалетмеистер Вианор Чыҷыкәа-иԥа Логәуа. Уи асцена аҟны икәашара, ахкы анынаигӡоз, дшьацәхыртәуа даныкәашоз зны иадамхаргьы избахьоу ауаҩы ҩынҩықәра ниҵыргьы ихашҭуам, ибла ихгылазаауеит, хаҭала акәашара аҟазарахь имоу агәбылра, абзиабара иацнаҵоит, иазнарҳауеит.

Вианор Чыҷыкәа-иԥа Логәуа иабиԥара иаҵанакуа аԥсуа кәашаҩцәа рҟны зҟазара ҳараку, иналукааша акәашаҩцәа дыруаӡәкуп. Уи даҽа кәашаҩык, сахьаркыратә напхгаҩык дызлаиламҩашьо ихатә стиль, ихатә знеишьа, идунеихәаԥшра имоуп. Ҳмилаҭтә хаҿра, ҳҵас ҳқьабз аазырԥшуа акәашарақәа рықәыргылараан еснагь аҿыцрақәа алеигалоит, ахархәара риҭоит. Ажәытәи аҿатәи еиҿыбааува, акәашарақәа рҭоурых, ржәытә ҵакы рцәымӡуа, ихатә елементқәаԥ ацҵаны еиҿикаауеит. Уи напхгара зиҭо ансамбль арепертуар еснагь ирҭбаауеит.Иҟоуп шьаҭанкыла ҿыц ишьақәиргылаз, аԥсҭазаара зиҭаз акәашарақәагьы.

«Ахореографиа – ари асценатә ҟазара ауп. Акәашаҩ ажәада, асцена аҟны иҟазарала иааирԥшуеит дызусҭоу, дзеиуоу. Ажәакала, ҳҵас, ҳқьабз, ҳкультура ахәаԥшцәа идирдыруеит, изырыгоит.

Аха рыцҳарас иҟоу аҵыхәтәантәи аамҭазы акырӡьара еиԥш аҟазараҿгьы ауадаҩрақәа рацәаны иуԥылоит. Иахьатәи аамҭазы аҟазара иахәҭоу адгылареи ацхраареи амам. Сара сгәаанагарала, ҳмилаҭтә культура аҩаӡара шьҭыхуа, ишахәҭоу аӡыргара анҳалша, аԥсуа жәлар милаҭк раҳасабала ҳзакәу мҩашьауа еилкаахоит егьырҭ амилаҭқәа рзы, ҳҟазара адунеи иахыҵәоит», – абас ҳаиҿцәажәара хацыркуа аҟазара аҵаки уи ашьҭыхра шхымԥадатәиуи дырзааҭгылеит Аԥсны жәлар рартист.

Хаҭала, ахориографиа, аҟазарахь ихьаԥшра, ари азанааҭ алхра шыҟалаз ҳзеиҭаҳәо иажәа дналагеит жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи ансамбль «Ерцахә» асахьаркыратә напхгаҩы.

– Ахәбатәи акласс аҟны аҵара сҵон, акәашара агәыблра, абзиабара ҳзыркыз ахореограф бзиа Валера Берулаа, ҳашколахь данаҳзаа. Хаҭала, уи ибзоурала иҟалеит, анаҩс, ахореограф изанааҭ ахь схьаԥшра, уи алхра. Зус иазҟазаз ауаҩы изанааҭ адырра инаҷыдангьы даара зҟазшьа еинаалаз уздызԥхьалоз иакәын.

«Акәашара уара иутәуп», – ҳәа сагәылаихалон, сгәы азҭеиҵон, еснагь исзеиҭеиҳәон акәашаратә ансамбль хьӡырҳәагақәа шҳамаз, саргьы аԥхьаҟа урҭ ансамбльқәа руак аҟны скәашаларц шсылшо. Ажәакала, ахореографиа арҵаҩы Валера Берулаа иабжьгарала, Ҷлоутәи абжьаратә школ саналга сҭалеит Аҟәатәи аҳәынҭқарратә акультура ҵараиурҭа.

Уа аҵара шысҵоз, шықәсыкгьы мҵыцкәан, Е.Бебиа ихьӡ зху, Леон иорден занашьоу, Аҳәынҭқарратә акәашаратә ансамбль «Шьараҭын» саларҵеит. Аиашазы, усҟантәи аамҭазы, «Шьараҭын» аҟны агәаҳәара змаз зегьы кәашартә аҭагылазаашьа ыҟамызт. Убри аҟнытә, сара сзы инасыԥ дуун, даара зхаҭабзиара ҳаракыз, зегь рыла еиҿкааз хьӡи-ԥшеи згымыз ансамбль ԥшӡа аҟны акәашара».

Вианор Логәуа иажәақәа рыла, уи иҟазаратә мҩа хациркит 12 шықәса дахьыкәашоз ансамбль «Шьараҭын» ала.

Уи аӡбахә даналацәажәоз ихы-иҿы аҷча ықәубаауан, убриаҟара дазгәдуны, гәахәарыла игәалаиршәон «Шьараҭын» акәашацәеи, аӡыргареи аларҵәара бзиеи змаз ансамбль.

«Аныҟәарақәа рацәаан, агастроль дуқәа еиҿкаан. Шамахамзар, аҳәаанырцә ҳахьымцаз ҭыԥ ыҟам, адунеи ҳакәшахьан: Швециа, Норвегиа, Голандиа, Финлиандиа, Франциа уҳәа ҳмилаҭтә ҟазара ӡыраҳгахьан» – иҳәеит уи.

Аԥсны Аҵьынҵьтәылатә еибашьра аан ансамбль «Шьараҭын» аҭынчра аамҭазы ишыҟарҵоз еиԥш, аибашьраангьы икәашаны, ргәы шьҭыхны жәылара ицон, уаҳа ианамуӡозгьы хаҵаҵас иаԥылон аԥсра.

Вианор Логәуа ҳаиҿцәажәараан излеиҳәаз ала, аибашьраан ансамбль «Шьараҭын» акәашацәа рыла еиҿкааз агәыԥ аԥҵан дара ансамбль акәашацәа: Руслан Кәылаа, Даур Акаба, Аркади Чачхалиа, Даур Аҟылҕьба рыбзоурала.

Аԥсуа жәлар иаагаз Аиааирала аибашьра анеилга ашьҭахь, хаҭала Вианор Логәуа бзиа иибоз ансамбль «Шьараҭын» ахь ахынҳәра изымгәаҕьит, аибашьра аҟнытә изымхынҳәыз, зыԥсадгьыл аиқәырхара зхы зыԥсы ахҭнызҵаз иҩызцәа гәымшәақәа рылымкаа.

Ҳаиҿцәажәараан уи излеиҳәаз ала, аибашьра ашьҭахь, жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи Аҳәынҭқарратә ансамбль аҟны ҩышықәса данықәаша ашьҭахь диасит усҟан ҿыц ишьақәгылаз Аԥсны жәлар рартист К.Ҭарба сахьаркыратә напхгаҩыси аиҳабыси дызмаз ансамбль «Кавказ» ашҟа.

Вианор Логәуа дыруаӡәкуп ансамбль «Кавказ», анаҩс, Аҳәынҭқарратә акәашаратә ансамбль раԥхьатәи акәашацәа. 7 шықәса ансамбль «Кавказ» аҟны солистс дыҟан, дкәашон баҩхатәра ҳаракыла, иҟазара есааира еизҳауан.

Анаҩс, ансамбль «Кавказ» агастрольқәа рахь изныкымкәан ирыццахьаз апоет Гь.Гәыблиа Вианори Логәуа иҟазара алкааны иазгәеиҭеит. Уи иҟаиҵаз абжьгарала, Аԥснытәи аҳәынҭқарратә университет аректор, академик Алеко Алексеи-иԥа Гәарамиа Вианор Логәуа днеиԥхьеит Аԥснытәи аҳәынҭқарратә университет аҟны астудентцәа злахәу акәашаратә ансамбль аиҿкаараразы.

Уи акәхеит, 50-ҩык еидызкылоз астудентцәа злахәыз, «Нар» захьӡыз акәашаратә ансамбль еиҿкаан 2020 шықсазы Вианор Логәуа ибзоурала.

Уи иажәақәа рыла, шықәсык ала асценахь ицәырҵыртә аҭагылазаашьа аԥиҵеит.

– 2021 шықәсазы раԥхьатәи аконцерт мҩаԥаагеит. Анаҩс, есааира ҳҟазара еизҳауан, ансамбль амҽхак арҭбаауан, ахьӡгьы ԥсаххеит «Диаскуриа» ҳәа. Инеиԥынкылан 7 шықәса ари ансамбль аҟны аус зуит, дҳацәажәон уи.

2008 шықәса инаркны иахьа уажәраанӡа напхгара зиҭо жәлар рашәаҳареи рыкәашареи ансамбль «Ерцахә» акәзар, Вианор Логәуа ибзоурала иахьа аихьӡара бзиақәа аманы аҿиара амҩа ианул.

«Ари ансамбль аҟны даара аҭагылазаашьа уадаҩын сара саннеи аамҭазы. Аҟазараҿы имариоу амҩа ыҟаӡам, ишырҳәо еиԥш, «ахаҳә былгьо» зегьынҵьара аиԥш иҟам. Аха, хаҭала, ансамбль «Ерцахә» аҟны уи ашьапы ақәыргылара, ашьҭыхра шьаҭанкыла аусура аҭахын.

Гәык-ԥсыкала унапы злаку аус еилкааны уаназнеиуа алҵшәа ҟамларц залшом.

Иахьа «Ерцахә» еиднакылоит 60-ҩык инарзынаԥшуа ашәаҳәацәеи акәашацәеи. Ашәаҳәара агәыԥ музыкатә напхгаҩыс дыҟоуп акомпозитор, Аԥсны жәлар рартист Нодар Кәарҷиа. Аԥышәа змоу, шықәсырацәала аҟазара иазааԥсахьоу, абаҩхатәра злоу ашәаҳәацәеи акәашацәеи рыла еиҿкаау аколлектив аҟны аҿар маҷҩымкәан еиҵагылеит. Уи, ҳәарада угәы шьҭызхуа хҭысуп.

Ашәаҳәареи акәашареи инарҷыданы, иахьа, ҳара ҳансамбль аҟны Аслан Ҵәыцьба напхгара зиҭо 9-ҩык амузыкантцәа рыла ишьақәгылоу жәлар рмузыкатә рҳәагақәа рыла еиҿкаау, ҳхатәы оркестр аԥҵара напхгаҩык иаҳасабала сызхыҽхәаша ҳаихьӡарақәа ируакуп» – иҳәеит Вианор Логәуа хаҭала, ансамбль ашьақәгылареи аиҿкаареи рҟны оркестр абжьы шхадароу азгәаҭо.

Ҳәарада, аҟазара, акультура аиқәырхара, аизырҳара, уи аҿиарамҩа Аԥсны Аҳәынҭқарра анапхгара рганахьала азхьаԥшреи, адгылареи, ацхыраареи аиур аус даара иахәоит. «Агәыҕра аҵыхәтәанынӡа иԥсӡом»… Макьаназы иаҳзынхо агәыҕроуп, ҳгәыҕлап аамҭа бзиа ҟаларц азы.

Издыруада, акыршықәса раахыс ансамбль «Ерцахә» ззыԥшу аҽазыҟаҵарҭатә залгьы еиҭашьақәыргылахар?!»

Вианор Логәуа иажәақәа рыла, Аԥсны Ахадара аҟны иҟаз аӡәырҩы акырынтә дақәдыргәыҕхьан проблем хадас ирымоу аҽазыҟаҵарҭатә зал аиҭашьақәыргылара шалыршахо азы, аха макьаназы иӡбамкәа иааиуеит. Агәыҕра имоуп Аԥсны Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба дызлақәиргәыҕыз ала ари апроблема аӡбара алыршахап ҳәа. Агастрольқәа рахь ацара аиҿкаара, асценатә цәашәҵатәы маҭәа аԥҵара, ахәҳара, артистцәа уалафахәыла реиқәыршәара уҳәа ансамбль аҩнытҟа ицәырҵуа зыӡбара аҭаху апроблемақәа, ауадаҩрақәа нҵәара рықәӡам. Урҭ зегьы рыӡбара, рҭышәныртәалаказы иаҭахуп аҷҳара, агәкамыжьра, арҿиара аус аҵҵара, азхәыцра.

Аҟазара аҟны, арҿиара инаҷыданы аиҿкааратә ус аҟны ицәырҵуа азҵаарақәа рыӡбара шәгәы ԥнацәаны, инсыжьындаз ҳәа агәаанагара аншәоуа ҟалахьоума ҳәа ҳаниазҵаа, Аԥсны жәлар рартист дааҷчан, ҭынч аҭак аҟаҵара иҽыназикит.

Иҟалалоит угәы анкыдгыло, аха инаҵшьны иазгәасҭоит, «уара иутәу аус» ааныжьны ацара мариам. Иашоуп аҟазара алызхыз ауаҩы изы ахныҟәгара мариам иахьатәи аамҭазы. Аха, иага ус акәзаргьы, зны асцена уаныкәлалак, знапқәа узеиныӡҟьо ахәаԥшцәа уҟазара агәахәара шырнаҭо, ишрыдыркыло анубалак, иануныршлак уи ада даҽа ԥсҭазаара убаӡом, иагьуҭаххаӡом», – иҳәеит уи аҟазара аҟазшьа ҷыдара азгәаҭо.

Имҳәакәан высшьа амам, хаҭала, Вианор Логәуа напхгара зиҭо аколлективи иареи даара ишеизааигәоу, ҳаҭыр шеиқәырҵо, ҷыдала аҿар шыгәцареикуа, урҭи иареи аусура аҟнеиԥш уи анҭыҵгьы аԥхарра зҵоу аиҩызара шрыбжьоу. «Аколлектив аҟны аизыҟазаашьа бзиа ыҟазароуп, аусура аамҭазы иахьаҭахугьы уҵьбаразароуп. Аха зегьы иреиҕьуп хаҭа-хаҭала ауаа рызнеишьа аҽақәыршәара, досу дызҿу аус деилыркаара, ргәы азҭаҵара. Аҽхәаԥхьыӡ иаԥсоу ауаҩгьы дырҽхәатәуп, усҟан еиҳагьы игәы шьҭнахуеит, илшарақәа ирыцнаҵоит. Ажәакала, аԥхарра зҵоу аизыҟазаашьа аколлектив аҟны ианаԥҵоу алҵшәа бзиа ахылымҿиаар залшом», – иҳәеит жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи ансамбль асахьаркыратә напхгаҩы, абалетмеистр Вианор Логәуа иколлектив дырзыгәдуны.

Аҵыхәтәантәи ҩышықәса рыҩнуҵҟала, 9-10-ҩык инарзынаԥшуа аҿар аҟазараҿы иаадырԥшыз аихьӡарақәа рзы «Аԥсны зҽаԥсазтәыз артист» ҳәа аҳаҭыртә хьӡы рыхҵоуп.

«Хаҭала, сара насыԥ сыманы схы сыԥхьаӡоит сҵьабаа алҵшәа ахьызбо, абаҩхатәра злоу аҿар ҟазара ҳаракыла рхы ахьаадырԥшуа», – иҳәеит аҵыхәтәаны иажәа хыркәшо.

Аԥсны жәлар рартист Вианор Логәуеи ҳареи ҳаиҿцәажәара ашьҭахь, есышықәсеиԥш сынтәагьы, уи напхгара зиҭо ансамбль «Ерцахә» имҩаԥыргоз аихшьалатә концерт ахь ҳамҩахыҵит, даҽазныкгьы рҟазара ҳагәылаԥшны иаҳбарц агәаҳәара ҳаман.

Аиашазы, «Ерцахә» арҿиаратә коллектив рҟазара аизҳара уамеигәырҕьар ауам.

Аихшьалатә концерт аадыртит аԥсуа чара кәашара «Аибаркыра» ала. Анаҩс, жәлар рашәақәа акымкәа-ҩбамкәа инагӡан.

Асценаҿы икәашози ашәа зҳәози артистцәа рҟазара инаҷыдангьы уаҩ илаԥш рыдхало еиҿкаан, аҭыԥҳацәа рӡара еихытаруа, арԥарцәа кала-калаӡа, рцәашәҵатәы маҭәа акәзар, аԥсуа-цәа аҟәынҵаны, уи аамҭазы ҳаамҭазтәи амодахь ихьаԥшуа еиҿыбаан иҟаҵан.

Ауаԥсаа рмилаҭтә кәашара «Симд» анагӡараан аиубилиар асцена иқәлара ахәаԥшцәа даара агәахәара рызҭаз акакәхеит. Урҭ акраамҭа рнапқәа изеинырҟьон Аԥсны жәлар рартист, Аахыҵ-Уаԥстәыла зҽаԥсазтәыз артист.

Акәашара анҵәамҭаз Вианор Логәуа имаҭа хәыҷы Анана Квираиа ашәҭқәа илыркыз азмырхакәа акәашара ҳамҭас илҭеит. Абдуи амаҭеи реицыкәашара даара аԥхарра аҵан, ахәаԥшцәагьы ргәы еизнарҳаит, рнапеинҟьашьҭыбжьқәагьы еиҳагьы ирыцырҵеит.

Аԥсуаа ирҳәоит «Аҽы жәлала иҩуеит» ҳәа, аҟазараҿгьы ус акәхап. Иҿымцәааит, ҭабара ақәымзааит инеимда-ааимдо абиԥарала иаагоу ҳмилаҭтә ҟазара, уи амаҵ азызуа, иӡырызго, ԥхьаҟа изго арҿиаратә гәацԥыҳәара рыцзааит.

Афымцамч еснагь еиҷаҳалатәуп

Мҿхакы ҭбаала

Аҧсны мҿхакы ҭбаала анагӡара иаҿуп ауада рацәа змоу аҩнқәа рҟны афымцацәаҳәақәа рыҧсахра, ахархәаҩцәа аҧхьаӡагақәа рыла реиқәыршәара. Ажурналистцәа абри атәы реиҳәеит Аҧсны аенергетика аминистр Баҭал Мышәба. Апрограмма нарыгӡоит Аҧсны ақалақьқәеи араионқәеи зегьы ирзеиҧшу стандартк ала. Ас еиҧш иҟоу аусқәа рымҩаҧгара иаҿуп аҵыхәтәантәи 3-4 шықәса рыҩнуҵҟала.

Ҳазну аамҭазы араионқәа рҟны аҭагылазаашьа абас иҟоуп: Аҟәа имҩаҧысуеит афымцацәаҳәақәа рырҿыцреи аҧхьаӡагақәа рықәыргылареи. Гәдоуҭа араион аруаа рықалақьмаҷ аҟны уи шьаҭанкыла ихыркәшоуп. Гагра аспециалистцәа нап адыркхьеит аусмҩаҧгатәқәа рынагӡара. Аенергетика Аминистррa излазгәанаҭо ала, ҳазну ашықәс нҵәаанӡа араионқәа зегьы рҟны ари апрограмма хыркәшахоит. 2026 шықәса ианвар 1 азы афымцацәаҳәақәа рҿыцын, иқәыргылан 32 нызқь раҟара аҧхьаӡагақәа.

Аминистр иргәалаиршәеит, 2016 шықәса инаркны Аҧсны есышықәса афымцамч азымхара шыҟаз. Аха аҵыхәтәантәи хышықәса рыҩнуҵҟала уи аиҵатәра алыршахеит. «Иҳаҩсыз ашықәс август инаркны Урыстәыла афымцамч аахәон, аӡынра уи ҳмырцәаларц азы. Убри иабзоураны еиҧҟьарада фымцала аиқәыршәара алыршахеит, ҵьара машәырқәак аныҟалоз

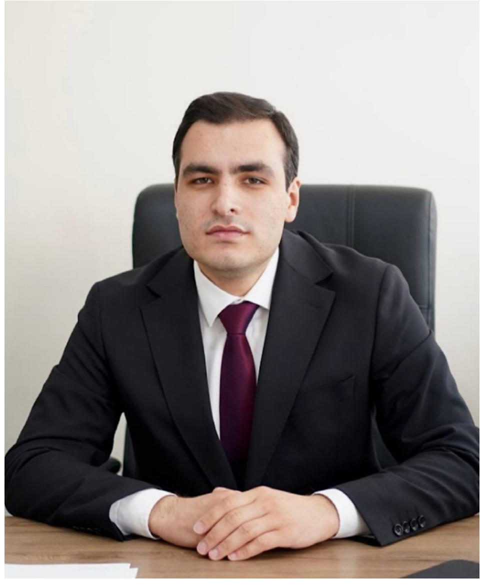

алаҳамҵозар», – иазгәеиҭеит Баҭал Мышәба.

Аҩнқәа рыҩналарҭақәа рҟны афымцанхамҩа шьаҭанкыла арҿеира, аҧхьаӡага ҿыцқәа рықәыргылара иалдыршоит аҭыҧқәа рҟны атехникатә цәыӡрақәа реиҵатәра, афымца ахаҭабзиара аиғьтәра. Ирыдыркыло аусмҩаҧгатәқәа ирыбзоураны, афымцамч ақәыӷәӷәарақәа акырӡа илаҟәит. Баҭал Мышәба иргәалаиршәеит 2022 шықәсазы афымцамч ахархәара даара ишышьҭытцыз – атәыла иннахуан 3 миллиардк кВт сааҭ. Иҳаҩсыз ашықәс азы ахархәара иааунырыртә еиҧш илаҟәит, иартәеит 2 миллиардки 402 миллиони 480 нызқь кВт сааҭ.

Аминистр иажәақәа рыла, атәыла афымцанхамҩа даара иажәхьеит, шьаҭанкыла арҿыцра аҭахуп. Ҳазҿу апрограмма «Амшынеиқәафмцамч» алшара анаҭоит аихшаратә нхамҩа мацара акәымкәа, зводьт ҳараку аҵәаҳәақәа рырҿыцра. «Абас еиҧш иҟоу аусурақәа мҩаҧымгакәа, инамыгӡакәа ҳаҧхьаҟа даара иуадаҩхоит афымцасистема аусура аҭышәнырҭәалара. Ус ҳдәықәлар, иаҳагьы апроблемақәа ҳцәеиқәылоит. Атәыла аҿаҧхьа иқәгылоу азҵаара ӷәӷәақәа рҭыҧ рықәҵара ҳзалыршаӡом», – иҳәеит аусҳәарҭа анапхгаҩы.

Ҳфымца аресурсқәа ахьмаҷу аҟнытә, Мышәба атәылауаа дрыҧхьеит афымцамч еиҷаҳарала рхы иадырхәаларц, ианаамҭоу ахә ахыршәааларц. Убри аан иара иаҵишьыт аресурсқәа еиҷаҳарала ахрархәара ишаанамго атәылауаа афымцамч аганахьала азымхара рнырроуп ҳәа. Зегьы ишаҭаху, насгьы хшыҩла уаҩы дрызнеир атәылаҿ иҟоу азеиҧш зымхара акырӡа армаҷра алшоит. Ажурналистцәа, аминистр иарҳәеит инырхыз афымцамчи аҧхьаӡагақәа иадырбо ахыҧхьаӡареи реиқәымшәара агәынамӡара шрызцәырнаго. «Ахархәаҩцәа аӡәырҩы иахьа уажәраанӡа ҳаамҭазтәи аҧхьаӡагақәа рзықәыргылаӡам, ари маӡала атехникатә цәыӡрақәа рахь икылнагоит. Аҧхьаӡагақәа ахьыҟам, мамзаргьы урҭ ахьажәыз, атәылауаа ракәзар, урҭ иадырбо ахыҧхьаӡара ахьцәырримго, аҧхьаӡарақәа мҩаҧысуеит иназыцҭоу анорматив ала», – идеилиркааит аминистр. Игәылацәа ҿырҧштәыс ииаигеит анорматив ала урҭ ирыдрыҧхьаӡалаз дара рхы иадырхәаз ааста акыр еиҳахеит. Ари иаҳнарбоит аҧхьаӡагақәа атәылауаа инихҵәҟьаз иаҳа ииашаны ишадырбо.

Иҧшӡоуп уи лдунеи

Амрашәаҳәа зусқәа ирыцу

Уасил Агрба ихьӡ зху Мгәыӡырхәатәи абжьаратә школ адиректорс аус луеит, анапхгараҭаразы макьана иқәыҧшу, аха акырӡа аҟәыӷара, аҵулара зцу арҵаҩыааӡаҩ Марҭа Заур-иҧҳа Цьыкырба.

Уи рҵаҩыс лусураан иааҧшит аиҿкаараҿы акырӡа лбаҩхатәра шҳараку, лылшa шдуу, ақыҭа школ зыда ҧсыхәа амам ала аиқәыршәара шлылшо, арҵаҩцәа рызнеишьа дшақәшәо, аҵаҩцәа рмаршәа акышьа, маҷ-маҷ адырракәа рдунеи ахь рнагашьа дшазыманшәалоу. Марҭа Заур-иҧҳа арҵаҩы, ааӡаҩ, анапхгаҩы иҟазшьа ҷыдаракәа рыла дхаҭәааауп, дпатриот дууп, дуаҩы ламысуп.

Марҭа Заур-иҧҳа напхгара зылҭо ашкол уанынырҩналалак нахыс иумбар залшом шаҟа аиҿкаара амоу, уи лышкол аҭыӡқәа зегь цажәоит, акаридорқәа зегьы ҭырҭәааауп, еихагылацыҧхьаӡа иара ахатәы тематика ала еихшоуп, зегьы ҿыцрак-ҿыцрак рҳәоит.

Ари ашколаҿ Марҭа иарбан гәыҧқәоу иаҧылымҵаз, ашкол нҭыҵтәи аусңагӡаҭәқәа рҳәаа анлырҭбаа, акружокқәа анаҧылҵа, акласс уадақәа техникала ианеиқәлыршәа, урҭ зегьы данрыцклаҧш - ашкол еиҳа-еиҳа аҧсы ҭалеит, ақыҭа ашкол иаҩган аӡәгьы рхәыҷқәа ақалақьахь ирымгаӡеит. Аҵьҵьаҳәа ашкол еизҳаит, арҵаҩцәагьы рхыҧхьаӡара хаҭәааит, ақыҭаҿы иаангылаз аҭаацәара қәыҧшқәагьы рхыҧхьаӡара иацло иалагеит, ажәакала ақыҭа еиҳа-еиҳа аҿиарамҩа ианылеит. Иахьа Мгәыӡырхәатәи абжьаратә школ абиблиотека рҿеины, аамҭа иашьашәалоу литературала еибырҭеит, ноутбукла, авидео ахьдырбаша амыругақәа рыла еиқәыршәоуп. Марҭа Цьыкырба лара лхаҭа далгеит, иахьа напхгара зылҭо Мгәыӡырхәатәи абжьаратә школ. Уи лышколтә ҧсҭазаара илзыннажьыз агәалашәаракәагьы ашәҭыц иаҩызоуп, лхаҭа леиҧш. Лара ашкол данҭазгьы дҿырҧшыган, лҩызцәа дрылыҷҷаауа илызҳауан. Убас дыҟоуп иахьагьы, лышықәсқәа иаараҭәаумшьартә дҟәыӷоуп, даамсҭашәоуп, лдуниеқәыҧшылашьа амҿхак ҭбааууп.

Иахьа Мгәыӡырхәатәи абжьаратә школ арҵаҩратә еилазаара акырӡа узҿыҧшыша коллектив бзиоуп. Араҟа аҳра ауеит аилибакаара, аицхыраара, ахеибарҭәаара, аусеицураз аҭагылазаашьа бзиа. Абарҭқәа зегьы рҟны илыбзоуроу рацәоуп Марҭа Цьыкырба. Уи лколлектив лҭаацәа реиҧш дрыхәаҧшуеит, илызгәакьаӡоу ууаны илыҧхьаӡоит, рыцәгьа-рыбзиа далагылоуп. Уи азы ауп абас даргьы гәыблыла изылзыҟоу. Шаҟа аҵанакуазеи ашкол арҵаҩратә еилазаара ҭаацәак еиҧшны, реизыҟазаашьа ссирны аус анеицыруа. Марҭа лхаҭагьы урҭ дрызгәдуны ауп рызбахә шеиҭалҳәо. Марҭа напхгара зылҭо лышкол арҵаҩцәа рҟынтәгьы иҟоуп лара аҵара лзырҵоз, иахьа илывагылан аус лыцызуа. Урҭ зны ҵаҩыс ирымаз, нас ирҵаҩны ирывагылаз, иахьа напхгара рызҭо илызгәдуны илыхцәажәоит.

Марҭа Цьыкырба сара хаҭала иааигәаны дыздырит ааигәа ажурналистцәа ҿарацәеи лареи реиҧыларахь даннаҳаҧхьа. Лцәажәашьа, лхымҩаҧгашьа, лхәыцшьа, лдунеихәаҧшышьа аҿарацәа ргәаҟны иннажьит аҧхара, аҟәандара, аҵаулара. Уи ашьҭахь ари аҧылара иалахәыз аҿарцәа рхы аладырхәит Мгәыӡырхәа ақыҭан имҩаҧгаз сышәҟәқәа руак аӡыргара. Абраҟагьы аиҧылара зегьы аҟны иалкааз лакәын, адырдхеиҧш зегьы лара илхагьежьуан, 30-40-тәи ашықәсқәа рзы Мгәыӡырхаа ирӡыз ирызкыз ашәҟәы изыраҳгоз аҧхьажәа зҩыз лоуп Марҭа Цьыкырба. Ари аҩымҭагьы иаанарҧшит Марҭа ҭоурыхҭҵааҩык иаҳасабала лыҵаулара, лқыҭа аҭоурых шаҟа дазҿлымҳау, уи азы шаҟа лгәы былуа.

Марҭа дызлагылоу луааҗәар еицгарҭахьеит уи ашкол аҟны мацара акәымкәа ақыҭаҿ имҩаҧысуа зегьы гәыцәс дшамоу. Уи аума, араионаҿы имҩаҧысуа ахҭысқәа зегьы рҟны лышколи лареи алахәуп, аҧхьагылаҩцәагьы иреиуоуп. Абас иааиҧмырҟьаӡакәа зыжәлар рыҧсҭазаара иалагылоу ауаҩы агәыҳалалратә усқәагьы дрышьҭоуп, имчымхоу аҭаацәаракәа дрыцхраауеит, ахаҵгылара зҭаху рҟны лара лаҧхьа уаҩ дызнеиӡом.

Марҭа Цьыкрба леиҧш иҟоу ауаа геилыххақәа, Аҧсны иназхаургылалак аҟны изҳәо здыруа, изуа здыруа гәаҭалатәуп, иалкаатәуп, иҵегь рҿырҟьартә, рылша Аҧсны иадырҵартә аҭагылазаашьа рыҭалатәуп ҳәа ҳахәаҧшуеит.

Иҧшӡоуп, иҭәуп, игәылҭәааауп Марҭа Заур-иҧҳа Цьыкырба лдунеи. Иахьа уи лусқәа зегьы ирыцуп амрашәаҳәа, аҳалалра, аҧсуа идоуҳа.

Екатерина Бебиа,
ажурналист, аҵарауаҩ

Изыргахоит Мадрид

Акьанцьа «Коломбина»

Акьанцьақәа рыҟаҵара азҟаза Асида Аҳәба лусумҭа «Коломбина» ӡыргахоит Мадрид, ацәыргақәҵа MunecArt аҟны, лаҵарамза 29-31 рзы.

Акьанцьа аҧҵоуп аҧсуа сахьаҭыхыҩ Александр Чачба-Шервашиӡе 1909 шықәсазы Николаи Евреинов испектакль «Илахҿыху аҧсра» иазикыз аескиз амотивқәа рыла. Асахьаҭыхыҩ иусумҭа аоригинал 2024 шықәса ажьырныҳәамзазы Аҧсны асахьаҭыхыҩцәа Реидгыла ацәыргақәҵатә зал хада ахыбраҿы иҟалаз амцакра иалаблит.

Донецктәи агастрольқәа

Аҧсуа музыка абеиара

Оҭар Хәынҵариа ихьӡ зху жәлар ринструментқәа роркестр Донецк агастрольқәа мҩаҧнагеит.

Еицырдыруа аҧсуа музыкатә коллектив аконцерттә программа ӡырыргеит Донецк, Мариуполь, аҳабла Мангәыш рҟны. Агастрольқәа еиҿкааауп Аҧсны акультура аминистрра ацхыраарала. «Ҳоркестр азы ари Донецктәи Жәлар Рреспубликаҿы раҧхьатәи қәгылароуп», – иҳәеит ансамбль анапхгаҩы Денис Арухаа. Ахәаҧшцәа ирыдгалан амилаҭтә культуреи атрадициақәеи рбеиара аазырҧшуа Аҧсны амузыкатә ҭынха.

Деиҭаиааит Беата

Беата Аршба аҳәса рыбжьара абокс азы Москва ачемпион ҳәа атитул ланашьахеит. Абри атәы аанацҳауеит аспорт азы Аҳәынҭқарратә еилакы.

Беата Аршба 57 кьыла рҟынӡа зыкапан ыҟоу рыбжьара дықәгылон. Аршба дықәгылон «Москватәи ақалақьтә ҵаратә спорттә округ» ахьӡала. Лара х-еиндаҭларак мҩаҧылгеит, аицлабрақәа реихшьаалақәа рыла Урыстәыла абоксиорцәа ӷәӷәақәа Рыспартакиада алахәхара азин лоуит. Иара убасгьы иланашьан аҧхьахә «Аиааира агәазыҳәаразы». Беата Аршба абокс азы Аҧсны зҿаҧсазтәыз азыҟаҵаҩ Альберт Карди-оглы иааӡамҭа лоуп.

АПСНЫМЕДИА
Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аҧснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҭел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҭыӡҭыҧ: Аҧсны, Аҟәа ақ, Ажәанба имҩа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазеҭ адҵала иҩым астатиа ахә аредакция иазшәаӡом. Агазеҭ ахә–20 мааҭ.